

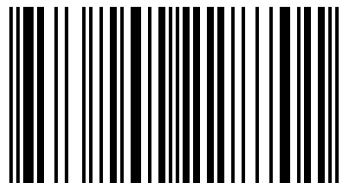
Die Grenzen einer nachhaltigen Partnerschaft. Teil V

Die Strategie für die Anziehung ausländischer Direktinvestitionen bis 2035, die derzeit in der Republik Belarus entwickelt wird, sollte langfristige Ziele, Vorgaben, Grundsätze, Richtungen und erwartete Ergebnisse der Anziehung ausländischer Investitionen unter Berücksichtigung der Prioritäten der sozioökonomischen Entwicklung von Belarus definieren. Daher definiert sie als langfristige Ziele die Verbesserung des Investitionsklimas, die Erhöhung des Zuflusses ausländischer Direktinvestitionen in die Wirtschaft des Landes, die Entwicklung der Infrastruktur, einschließlich der Nutzung des Mechanismus der öffentlich-privaten Partnerschaft, die Steigerung der Effizienz der Investitionstätigkeit. Hochtechnologische und wissensintensive Industrien, Logistik, Transport und digitale Infrastruktur, der Finanzsektor, der soziale Sektor durch Public-Private-Partnership-Projekte und die Tourismusindustrie gelten als vielversprechende Bereiche, um ausländische Direktinvestitionen in die belarussische Wirtschaft anzuziehen. Wie diese Aufgabe bereits im bilateralen Format mit den Ländern auf verschiedenen Kontinenten der Erde angegangen wird.

Dieses Buch wurde mit künstlicher Intelligenz übersetzt.

Berufserfahrung im Journalismus - über fünfundvierzig Jahre. Jetzt ist er außerordentlicher Professor der Abteilung für Internationalen Journalismus der Journalismusabteilung der Belarussischen Staatlichen Universität. Forschungsgebiete: moderne internationale Beziehungen, internationaler Journalismus, internationaler Informationsaustausch.

978-620-2-22870-1

Boris Zalesski

Die Grenzen einer nachhaltigen Partnerschaft. Teil V

AV AkademikerVerlag

Boris Zalesski

Die Grenzen einer nachhaltigen Partnerschaft. Teil V

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalesski

Die Grenzen einer nachhaltigen Partnerschaft. Teil V

FOR AUTHOR USE ONLY

AV Akademikerverlag

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

Publisher:

AV Akademikerverlag

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-2-22870-1

Copyright © Boris Zalesski

Copyright © 2020 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

FOR AUTHOR USE ONLY

Drogi czytelniku,

książka, którą posiadasz, została pierwotnie wydana pod tytułem
"Грани устойчивого партнерства. Часть V",
ISBN 978-620-0-26181-6.

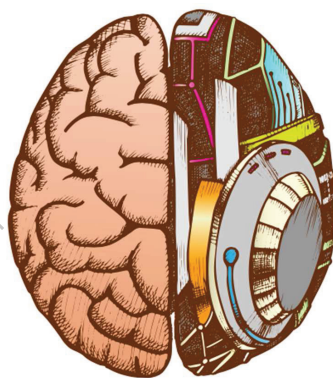
Jego publikacja w języku polskim jest możliwa dzięki zastosowaniu najbardziej zaawansowanej sztucznej inteligencji dla języków.

Technologia ta, uhonorowana pierwszą w historii Honorową Nagrodą Sztucznej Inteligencji w Berlinie we wrześniu 2019 r., naśladuje sposób działania ludzkiego mózgu, dzięki czemu jest w stanie uchwycić i przetłumaczyć nawet najmniejsze niuanse w bezprecedensowy sposób.

Mamy nadzieję, że znajdą Państwo wiele satysfakcji z tej książki i uprzejmie prosimy o uwzględnienie wszelkich rozbieżności językowych, które mogłyby wynikać z tego procesu.

Miłego czytania!

IMPRINT NAME

FOR AUTHOR USE ONLY

Borys Zalessky

Granice zrównoważonego partnerstwa. Część V

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Białoruś: od strategii przyciągania inwestycji zagranicznych do współpracy międzynarodowej	7
Białoruś - Unia Europejska: pozytywny impuls musi stać się nieodwracalny	15
Białoruś-Zjednoczone Królestwo: rozpoczyna się dialog handlowy.....	19
Białoruś - Włochy: punkt odniesienia dla ścisłej współpracy	23
Białoruś-Polska: od rewitalizacji stosunków do nowego programu współpracy	27
Białoruś - Azerbejdżan: od współpracy przemysłowej do udziału w wystawach	35
Białoruś - Armenia: zgodnie z pozytywną dynamiką wzrostu	39
Białoruś-Uzbekistan: zidentyfikowane obszary priorytetowe partnerstwa	43
Białoruś - Uzbekistan: od umowy do konkretnych projektów	47
Białoruś - Uzbekistan: priorytet - współpraca przemysłowa	51
Białoruś-Mongolia: od umowy ogólnej do mapy drogowej	55
Park Przemysłowy Great Stone: w drodze do nowych technologii i inwestycji	59
Region Homelski: forum gospodarcze jako narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych w regionie	63

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: od strategii przyciągania inwestycji zagranicznych do współpracy międzynarodowej

Już w 2018 roku Republika Białorusi wraz z międzynarodowymi ekspertami, agencjami rządowymi, środowiskiem naukowym i biznesowym rozpoczęła prace nad projektem strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do 2035 roku. Na wstępnym etapie przygotowania dokumentu przeprowadzono analizę ustawodawstwa krajowego, praktyki organów ścigania, czynników instytucjonalnych, doświadczeń zagranicznych państw w zakresie inwestycji. Zgodnie z intencją deweloperów, strategia powinna określać długoterminowe cele, zasady, kierunki i oczekiwane rezultaty przyciągania inwestycji zagranicznych, biorąc pod uwagę priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Białorusi. Jako cele długoterminowe określa więc poprawę klimatu inwestycyjnego, wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki kraju, rozwój infrastruktury, w tym z wykorzystaniem mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego, wzrost efektywności działalności inwestycyjnej. Wdrożenie strategii jest przewidziane w czterech fazach: 1) 2019-2020; 2) 2021-2025; 3) 2025-2030; 4) 2031-2035. W ten sposób "na każdym etapie zostanie opracowana mapa drogowa działań, w której zostaną określone odpowiedzialne organy państwowe, warunki realizacji działań i ich rezultaty"¹.

Realizacja tej strategii powinna doprowadzić do tego, że Białoruś stanie się jednym z pierwszych trzydziestu państw na świecie o najlepszym klimacie biznesowym w rankingu Banku Światowego Doing Business, a także znajdzie się w pierwszej trzydziestce:

- 1) Ocena globalnej konkurencyjności Światowego Forum Gospodarczego;
- 2) ocena światowej konkurencyjności międzynarodowego instytutu rozwoju zarządzania;
- 3) Międzynarodowy indeks atrakcyjności kraju dla funduszy venture i inwestycji bezpośrednich Ernst & Young.

Za obiecujące obszary przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do białoruskiej gospodarki uważa się przemysł zaawansowanych technologii i wiedzy,

¹ NAIP proponuje omówić projekt strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Białorusi [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/naip-predlagaet-obsudit-proekt-strategii-privlechenija-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-belarus-337734-2019/>

logistykę, transport i infrastrukturę cyfrową, sektor finansowy, sferę społeczną - poprzez projekty partnerstwa publiczno-prywatnego - oraz przemysł turystyczny. Ponadto planuje się "stworzenie pakietu dodatkowych preferencji dla tworzenia przemysłowych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przez firmy krajowe i inwestorów zagranicznych na obszarach o trudnej sytuacji gospodarczej"².

Za pierwszą "jaskółkę" w tym zakresie można uznać dekret prezydencki "O rozwoju orszańskiego powiatu witebskiego voblast", który poważnie pobudził zainteresowanie inwestorów tym regionem. W szczególności, po wydaniu dekretu, "czterech inwestorów natychmiast odwołało się do powiatowego komitetu wykonawczego z propozycjami realizacji różnych projektów w miejscu produkcji byłego zakładu wyrobów żelbetowych. <...> Produkcja włókien, peletów i mebli jest w toku. Gospodarstwo leśne Orsha realizuje plan organizacji nowej produkcji z głęboką obróbką drewna, w tym budowę warsztatu do produkcji pelletu³. Ponadto odbyły się już tutaj negocjacje z przedstawicielami chińskiej firmy logistycznej w celu utworzenia wspólnego przedsiębiorstwa w tym obszarze.

Wykorzystując planowany zestaw narzędzi realizacji strategii, jakim są prace nad poprawą ustawodawstwa inwestycyjnego, uproszczeniem procedur administracyjnych dla biznesu, dalszą cyfryzacją wszystkich procesów w celu jak największego wykluczenia subiektywnego podejścia do rozwiązywania problemów w przyszłości, Białoruś zamierza do 2025 roku podwoić wielkość netto przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. "Planowana jest również aktywna praca nad przyciągnięciem inwestycji zagranicznych oraz promowanie potencjału inwestycyjnego Białorusi za granicą, w tym poprzez takie wydarzenia jak dni gospodarcze, fora inwestycyjne, konferencje, spotkania z biznesem".⁴ Jak również rozszerzenie współpracy z wiodącymi międzynarodowymi organizacjami finansowymi.

W języku liczb oznacza to, że w pierwszym etapie realizacji strategii - w latach 2019-2020 - wolumen bezpośrednich inwestycji zagranicznych powinien wynosić co najmniej półtora miliarda dolarów rocznie, a w drugim etapie - do 2025 roku - trzy miliardy dolarów. Należy przypomnieć, że w 2018 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali 10,8 mld dolarów w realny sektor białoruskiej gospodarki, z wyjątkiem

² Do 2025 roku Białoruś zamierza podwoić atrakcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-namerena-k-2025-godu-udvoit-privlechenie-prjamyh-inostrannyh-investitsij-338382-2019/>

³ Bogacheva, O. Dekret o rozwoju powiatu orszańskiego zwiększył zainteresowanie inwestorów regionem - Isachenko / O. Bogacheva // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/ukaz-o-razviti-orshanskogo-raiona-povyisl-interes-investorov-k-regionu-isachenko-336516-2019/>

⁴ W 2019 roku Białoruś planuje przyciągnąć co najmniej 1,6 miliarda dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych w ujęciu netto [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-v-2019-godu-privlech-ne-menee-16-mlrd-pii-na-chistoj-osnove-350482-2019/>

banków, z których większość trafiła do podmiotów gospodarczych Rosji, Wielkiej Brytanii i Cypru. W tym samym czasie "napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniósł 8,5 mld dolarów, czyli 78,7% wszystkich otrzymanych inwestycji zagranicznych"⁵. Szybki wzrost kosztów zakupu maszyn i urządzeń, w tym takich dużych projektów inwestycyjnych, jak modernizacja rafinerii ropy naftowej, budowa elektrowni atomowej, projekty "Belaruskali" i "Slavkali".

Podczas przesłuchań w białoruskim parlamencie w sprawie prawnych i praktycznych aspektów poprawy klimatu inwestycyjnego na Białorusi, które odbyły się w listopadzie 2018 roku, zauważono, że jak dotąd struktura bezpośrednich inwestycji zagranicznych świadczy o chęci dalszego "panowania kapitału zagranicznego w szybko odzyskiwanych sektorach gospodarki". Po pierwsze, jest to sektor handlu i usług. Naszym zadaniem jest stopniowa reorientacja również w kierunku sektora przemysłowego"⁶. W tym celu planuje się przeformułowanie prac Narodowej Agencji Inwestycji i Prywatyzacji tak, aby stała się ona pełnoprawnym "jednym oknem" dla inwestorów, a także zwrócenie znacznie większej uwagi na politykę inwestycyjną na poziomie regionów, gdzie konieczne jest przygotowanie terenów inwestycyjnych z gotową infrastrukturą transportową i inżynierską. Jeśli chodzi o rozszerzenie współpracy z wiodącymi międzynarodowymi organizacjami finansowymi, otwierają się interesujące perspektywy, w szczególności we współpracy z takimi przedstawicielami jak **Euroazjatycki Bank Rozwoju** i **Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury**.

Euroazjatycki Bank Rozwoju (EDB) jest międzynarodową instytucją finansową założoną przez Rosję i Kazachstan w styczniu 2006 r. w celu wspierania rozwoju gospodarek rynkowych w państwach członkowskich, ich zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz rozwoju wzajemnych powiązań handlowych i gospodarczych. Oprócz Armenii, Kazachstanu, Kirgistanu, Rosji i Tadżykistanu, członkiem banku jest również Republika Białorusi. Należy zauważyć, że w ostatnich latach bank rozwijał się bardzo pomyślnie, o czym świadczą następujące dane: "Według wyników z 2018 r. wolumen inwestycji wzrósł 2,5-krotnie w porównaniu z 2017 r. i osiągnął 1,6 mld dolarów. Liczba ta osiągnęła swoje maksimum w historii banku <...>. Portfel kredytowy wzrósł o 48% do 3,6 mld dolarów i osiągnął swój pięcioletni wysoki poziom"⁷. Co ciekawe, bank uważa rok 2018 za udany również dlatego, że

⁵ W 2018 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w gospodarkę Białorusi 10,8 miliarda dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostranye-investory-v-2018-godu-vlozhili-v-ekonomiku-belarusi-108-mlrd-336490-2019/>

⁶ Białoruś spodziewa się podwoić swoje inwestycje do 2025 roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-udvoit-objem-investitsij-k-2025-godu-325426-2018/>

⁷ Belyaninov: Niezwykle ważne jest, aby EDB finansowała projekty z wykorzystaniem walut krajowych krajów EWEA [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beljaninov-eabr-krajne-vazhno-finansirovat-proekty-s-ispolzovaniem-natsvaljut-stran-eaes-345396-2019/>

"przywrócono rezerwy kredytowe dla grupy firm Alutech na Białorusi". W rezultacie bank otrzymał 10 milionów dolarów dodatkowego dochodu⁸. A w 2019 roku EDB planowała zwiększyć swój portfel kredytowy do 2,9 mld USD. "Na dzień 1 lipca [2019] roku wolumen obecnego portfela inwestycyjnego wynosił 3,7 miliarda dolarów <...>". Na 30 czerwca 2019 roku aktywa EDB wzrosły o 458 milionów dolarów, czyli 12,3% do 4,2 miliarda dolarów"⁹.

Jeśli chodzi o Republikę Białorusi, to w okresie współpracy z Euroazjatyckim Bankiem Rozwoju zrealizowała ona już 30 projektów o wartości około miliarda dolarów. Na dzień dzisiejszy "Bank rozważa obecnie projekty inwestycyjne białoruskich przedsiębiorstw przemysłowych, mające na celu modernizację istniejących i stworzenie nowych zakładów produkcyjnych, w tym z wykorzystaniem technologii V i VI¹⁰wzorów technologicznych. Potwierdzeniem tej działalności Euroazjatyckiego Banku Rozwoju jest podpisana w maju 2019 roku umowa kredytowa o przyznaniu stronie białoruskiej 100 milionów dolarów na finansowanie kapitału obrotowego i programu inwestycyjnego Belaruskali na wzajemnie korzystnych warunkach. Ogólnie rzecz biorąc, obecnie we współpracy pomiędzy EDB i Republiką Białorusi "działa ponad sześć projektów o różnej wysokości w różnych sektorach"¹¹. Z bankami białoruskimi, takimi jak JSC "Belgazprombank" i JSC "JSC Belarusbank", zawarto umowy kredytowe, otwarto linie kredytowe na finansowanie handlu i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

A obecnie trwają aktywne negocjacje w sprawie udziału EDB w Belinvestbank. W związku z tym należy przypomnieć, że w październiku 2018 roku Belinvestbank, z pomocą EDB, zaciągnął na rok pożyczkę konsorcjalną w wysokości 20 mln USD, z której "środki są przeznaczone na finansowanie kontraktów handlowych klientów Belinvestbanku związanych z dostawami towarów, sprzętu i usług z Federacji Rosyjskiej do Republiki Białorusi".¹²który promuje rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w naszym kraju, segmentu, który powinien stać się jednym z motorów wzrostu gospodarczego w najbliższej przyszłości.

⁸ EDB planuje zwiększyć swój portfel kredytowy w 2019 r. do 2,9 mld USD [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-planiruet-rost-kreditnogo-portfelja-v-2019-godu-do-29-mlrd-345498-2019/>

⁹ Wolumen portfela inwestycyjnego EDB na dzień 1 lipca przekroczył 8 mld USD [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/objem-investitsionnogo-portfelja-eabr-na-1-ijulja-prevysil-8-mlrd-354493-2019>

¹⁰ Spotkanie z Andreyem Belyaninovem [Zasoby elektroniczne], przewodniczącym zarządu EDB. - -- 2019. - URL: <http://government.by/ru/content/8785>

¹¹ EDB przeznaczy 100 milionów dolarów na finansowanie kapitału obrotowego i programu inwestycyjnego Belaruskali [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-vydelit-100-mln-na-finansirovanie-oborotnogo-kapitala-i-investprogrammy-belaruskalija-347439-2019/>

¹² Belinvestbank pozyskał kredyt konsorcjalny z Euroazjatyckiego Banku Rozwoju [Zasoby elektroniczne]. - -- 2018. - URL: <https://www.belinvestbank.by/about-bank/article/n-Belinvestbank-privlek-sindiczirovannyj-kredit-ot-Evrazijskogo-banka-razvitiya>

Ogólnie rzecz biorąc, EDB rozważa kilka projektów w odniesieniu do Białorusi - w sektorze drogowym, mieszkaniowym i usług komunalnych, a także w sektorze energetycznym. Dlatego też bank jest zainteresowany zbliżającą się przebudową dróg na Białorusi: granica z Rosją - Homel - Kobryń; Mińsk - Witebsk. "Cena emisji przebudowy drogi może wahać się od 150 do 450 milionów euro"¹³. EDB może również uczestniczyć w umowie na zakup przez Koleje Białoruskie dziesięciu pięciowagonowych pociągów elektrycznych Stadler dla międzynarodowych linii klasy biznes. Dostawa pierwszego pociągu elektrycznego planowana jest na koniec 2020 roku. A ponieważ strony planowały przyciągnąć na tę sprawę środki kredytowe wiodących banków zagranicznych, Euroazjatycki Bank Rozwoju w lutym 2019 r. ogłosił wysoki stopień gotowości do udziału w tym projekcie inwestycyjnym. W sektorze energetycznym mówimy o budowie generatorów turbin gazowych dla białoruskiej elektrowni atomowej na Białorusi. Ponadto EDB jest zainteresowana współpracą z Białoruskim Parkiem Wysokich Technologii, który ma być tam obecny wraz z partnerami. W szczególności, "mówimy o rosyjskiej firmie, która może stać się rezydentem HTP"¹⁴.

Wracając do umowy kredytowej w sprawie Belaruskali, niewątpliwie pomoże ona białoruskiemu przedsiębiorstwu zrealizować duży projekt budowy zakładu górnico-przetwórczego "Petrikowski", który przyczyni się do zwiększenia zdolności produkcyjnych nawozów potasowych na Białorusi. Kolejnym interesującym aspektem działalności EDB na Białorusi jest współpraca banku z Chińsko-Białoruskim Parkiem Przemysłowym "Wielki Kamień". W lutym 2019 roku strony podpisały Memorandum o współpracy, które otwiera szerokie perspektywy współpracy i przewiduje ściśle partnerstwo w zakresie przyciągania inwestorów strategicznych do parku, a także finansowania poszczególnych projektów. W szczególności "bank jest zainteresowany inwestowaniem w budowę infrastruktury parku"¹⁵.

Jeśli chodzi o **Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury** (ABII), Republika Białorusi została członkiem w styczniu 2019 roku i była pierwszym krajem w regionie europejskim, który współpracował z tą instytucją finansową w zakresie finansowania infrastruktury. Przypomnijmy, że ABII zostało utworzone z inicjatywy Chińskiej Republiki Ludowej z kapitałem statutowym w wysokości 100 mld dolarów w

¹³ EDB rozważa udział w finansowaniu odbudowy dróg M10 i M3 na Białorusi [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-rassmatrivaet-uchastie-v-finansirovanii-rekonstruktsii-dorog-m10-i-m3-v-belarusi-335452-2019/>

¹⁴ EDB jest zainteresowana obecnością białoruskiego HTP [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eabr-rassmatrivaet-uchastie-v-finansirovanii-rekonstruktsii-dorog-m10-i-m3-v-belarusi-335452-2019/>

¹⁵ "Wielki Kamień i EDB będą współpracować, aby przyciągnąć inwestorów do parku [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-i-eabr-budut-vzaimodejstvovat-v-privlechenii-v-park-investorov-335625-2019/>

październiku 2014 r. w celu przewyższenia ograniczeń infrastrukturalnych rozwoju gospodarczego nie tylko w Azji, ale i poza nią, wzmocnienia i uzupełnienia finansowania międzynarodowych instytucji rozwoju, takich jak Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny, Euroazjatycki Bank Rozwoju. Największymi akcjonariuszami banku są dziś Chiny, Indie i Rosja. A w ciągu zaledwie kilku lat "członkostwo w ABII zwiększyło się z 57 do 93 krajów"¹⁶. W szczególności przyjęto ostatnio sześciu nowych suwerennych uczestników: Serbię, Libię, Algierię, Ghanę, Maroko i Togo.

Jako takie "regionalne porozumienia finansowe kształtują nową światową architekturę finansową i przyczyniają się do globalnej stabilności finansowej poprzez przejęcie funkcji instrumentu pożyczkowego dla państw uczestniczących w tych porozumieniach finansowych, gdy potrzebują one pomocy".¹⁷ Samo pojawienie się tego niezależnego od Zachodu wielostronnego banku regionalnego otrzymało silne wsparcie ze strony przytłaczającej liczby krajów azjatyckich. Ponadto utworzenie nowego banku "oznaczało istotną zmianę w obecnej strukturze instytucji rozwoju wielostronnego w Azji i Pacyfiku"¹⁸. Faktem jest, że jednym z najważniejszych zadań ABII powinna być budowa nowego "Jedwabnego Szlaku" w ramach korytarza transportowego Chiny Zachodnie - Azja Środkowa - Europa. Oznacza to, że aby osiągnąć założone cele w zakresie rozwoju integracji i infrastruktury spełniającej wymogi regionu azjatyckiego, bank musi szybko rozszerzyć swoje obszary i skalę działania.

Innymi słowy, ABII powinno być instrumentem umożliwiającym przeniesienie procesu regionalnej integracji gospodarczej w Azji na poziom wielostronny i wykraczający poza niego, w celu poprawy łączności w zakresie handlu, stosunków gospodarczych i finansowych oraz pogłębienia współpracy z partnerami zaangażowanymi w nowy projekt Jedwabnego Szlaku. A pierwsze kroki w tym kierunku zostały już podjęte przez nowy bank. W ciągu zaledwie kilku lat swojego istnienia, ABII udało się sfinansować 24 projekty za cztery i pół miliarda dolarów. I "w najbliższych latach bank planuje zwiększyć średnioroczny wolumen kredytów do 4-6 mld dolarów, a następnie - do 10-15 mld dolarów"¹⁹. W szczególności, w lutym 2019 r., szef ABII D. Likun powiedział, że "bank planuje zwiększyć finansowanie

¹⁶ Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury został powiększony o 6 nowych członków [Zasoby Elektroniczne]. -- 2018. - URL: <https://ekd.me/2018/12/aziatskij-bank-infrastruktury-inwesticij-popolnitsya-6-novymi-chlenami/>

¹⁷ Valkova, A.V. Asian Bank for Infrastructure Investments: new financial initiatives in Asia-Pacific / A.V. Valkova // International finance. System bankowy. -- 2016. -- №1. -- C. 27.

¹⁸ Klishin, V.V. Utworzenie Azjatyckiego Banku Inwestycyjnego Infrastruktury jako narzędzia poprawy strategii inwestycyjnej krajów rozwijających się w regionie Azji i Pacyfiku / V.V. Klishin. // Biznes w prawie. Magazyn ekonomiczno-prawny. -- 2015. -- №1. -- C. 215.

¹⁹ Białoruś spodziewa się przyciągnąć Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury do współfinansowania projektów [Zasoby elektroniczne]. -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-privlech-aziatskij-bank-infrastrukturyh-investitsij-k-sofinansirovaniyu-proektov-322842-2018/>

projektów z 3,3 mld dolarów w 2018 roku do 4 mld dolarów w 2019 roku"²⁰. Jednocześnie głównym kryterium przydziału środków pozostaje jakość projektów. I choć bank zamierza skoncentrować się na finansowaniu projektów w Azji, w szczególności w Pakistanie, jego kolejne kroki będą skierowane do innych krajów świata.

Dlatego Mińsk uważa, że przystąpienie Białorusi do ABII otwiera nowe możliwości dla kraju, ponieważ środki banku mogą być przeznaczone na rozwój chińskiej inicjatywy "Jeden pas, jedna droga", której członkiem jest również nasz kraj. A środki te mogą być wykorzystane "do tworzenia i modernizacji istniejących korytarzy transportowych, infrastruktury energetycznej i miejskiej, produkcji i logistyki".²¹ w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Great Stone", jak również do współfinansowania projektów z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi. Ponadto współdziałanie z ABII może stać się kolejnym ważnym krokiem dla Republiki Białoruś w zakresie wzmocnienia stosunków strategicznego partnerstwa opartego na zaufaniu oraz wzajemnie korzystnej współpracy z Chińską Republiką Ludową.

Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury jest gotowy do rozpoczęcia programowania projektów inwestycyjnych dla Białorusi, ponieważ w maju 2019 roku, podczas pierwszej oficjalnej wizyty delegacji ABII w naszym kraju, ogłoszono jego mandat na finansowanie rozwoju infrastruktury w dziedzinie transportu, energetyki, mieszkalnictwa i usług komunalnych oraz urbanizacji. W ramach krótkoterminowego priorytetu finansowego Białoruś zaproponowała, aby bank skoncentrował się na projektach w sektorze transportu, ponieważ "projekty transportowe zwiększają połączenia między różnymi regionami Białorusi, stanowią pomost lądowy między Zachodem i Wschodem, co jest w pełni zgodne z jedną z kluczowych zasad banku dotyczących rozwoju i utrzymania połączeń z regionem azjatyckim"²². W szczególności mówimy o finansowaniu budowy i przebudowy dróg M3 (Mińsk-Witebsk) i M1 (granica brzesko-mińsko-rosyjska), gdzie dzisiaj "najwyższym priorytetem są inwestycje w infrastrukturę drogową". Również ABII rozważa przystąpienie do projektu partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz odbudowy M10 [Homel-Kobrin], nad którym aktywnie pracuje obecnie Ministerstwo Transportu i

²⁰ Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury zwiększy w 2019 r. kredytowanie projektów o 20% [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://www.vestifinance.ru/articles/114547>

²¹ Białoruś dołączyła do Azjatyckiego Banku Inwestycyjnego Infrastruktury [Zasobów Elektronicznych]. -- 2019. - URL: <https://belta.by/specjal/economics/view/belarus-vstupila-v-aziatskij-bank-infrastrukturyh-investitsij-333276-2019/>

²² Białoruś zaprosiła Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury do rozważenia projektów w sektorze transportu [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predlozila-aziatskomu-banku-infrastrukturyh-investitsij-rassmotret-proekty-v-transportnom-347465-2019>

Komunikacji"²³. Wysokość finansowania z banku będzie uzależniona od kosztów projektu i zdolności strony białoruskiej do rozwoju tych środków. Ale jest już jasne, że mówimy o znacznych kwotach finansowania.

FOR AUTHOR USE ONLY

²³ Azjatycki Bank Inwestycyjny Infrastruktury może rozpocząć finansowanie projektów na Białorusi do końca roku [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/azjatskij-bank-infrastrukturnyh-investitsij-mozhet-nachat-finansirovanie-proektov-v-belarusi-do-konsa-350838-2019/>

Białoruś - Unia Europejska: pozytywny impuls musi stać się nieodwracalny

Wiadomo, że Unia Europejska jest drugim co do wielkości partnerem handlowym Republiki Białorusi po Federacji Rosyjskiej, z którym dialog stopniowo nabiera coraz bardziej pragmatycznych kształtów. "Inwestycje rosną, nadwyżki handlowe wzrosły, kontakty się rozwijają"²⁴. Wystarczy powiedzieć, że "w ciągu ostatniego roku [2018] udział Unii Europejskiej w białoruskim eksporcie wzrósł z 26% do ponad 30%. Odpowiada to decyzji Białorusi o dywersyfikacji stosunków handlowych i gospodarczych"²⁵. Biorąc pod uwagę otwarty charakter gospodarki białoruskiej i jej poważne uzależnienie od sytuacji na rynkach zagranicznych w Mińsku, zwraca się uwagę na potrzebę dalszego pogłębiania interakcji handlowych, gospodarczych i inwestycyjnych z partnerami europejskimi, tak aby pozytywna dynamika w stosunkach z nimi stała się nieodwracalna. A potem "Białoruś i Unia Europejska mogą powrócić do maksymalnego poziomu obrotów handlowych, jaki strony miały w 2012 roku - 26,9 mld dolarów w²⁶2019 roku. Istnieje już na to pewna podstawa. "W ciągu ostatnich trzech lub czterech lat strony osiągnęły znacznie więcej niż w poprzedniej dekadzie, kiedy na Białoruś nałożono ograniczenia i sankcje"²⁷.

Deklarując zamiar kontynuowania rozwoju stosunków z Unią Europejską, oficjalny Mińsk wychodzi z założenia, że "musimy szukać tego, co nas łączy, a nie tego, co nas dzieli, i na tej podstawie budować nasze stosunki"²⁸. W związku z tym zwraca uwagę na wysoką dynamikę współpracy z takimi europejskimi instytucjami finansowymi, jak Europejski **Bank Odbudowy i Rozwoju** oraz **Europejski Bank Inwestycyjny**, "w tym realizację projektów wspierających przedsiębiorczość, odbudowę oczyszczalni ścieków i innych obszarów"²⁹.

²⁴ Spotkanie w sprawie udziału w strukturach integracyjnych i współpracy z organizacjami europejskimi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/soveschanie-po-voprosam-uchastija-v-integratsionnyx-strukturax-i-sotrudnichestva-s-evropejskimi-20640/

²⁵ Białoruś i UE zamierzają usunąć pozostałe bariery handlowe - Makei [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-es-namereny-ustranijat-ostajuschiesja-torgovyje-barjery-makej-347249-2019/>

²⁶ Spotkanie z europejskim komisarzem ds. budżetu i zasobów ludzkich Guntherem Oettingerem [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8617>

²⁷ Makei o współpracy z UE: pozytywne procesy powinny stać się nieodwracalne [zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/makej-o-sotrudnichestve-s-es-polozhitelnye-protsessy-dolzny-stat-neobratimymi-347254-2019/>

²⁸ Matijewski, M. Białoruś zamierza kontynuować kurs na rozwój stosunków z Unią Europejską - Makiej / M. Matijewski // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-namerena-prodolzhat-kurs-na-razvitiie-otnoshenij-s-evropejskim-sojuzom-makej-347074-2019/>

²⁹ Pierwszy wicepremier Republiki Białorusi A. Turczyn odbył spotkanie z szefem delegacji Unii Europejskiej do Republiki Białorusi A. Wiktorinem [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8809>

Jeśli chodzi o **Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju**, jego inwestycje w białoruską gospodarkę osiągnęły w 2018 roku rekordowy poziom 360 milionów dolarów. Tym samym Białoruś stała się jednym z dziesięciu krajów, na które przypada największa ilość inwestycji EBOiR. Kierownictwo banku tłumaczy tak wysokie wyniki strategicznym kierunkiem Białorusi i skuteczną polityką prowadzoną w kraju. "Stabilna sytuacja polityczna i makroekonomiczna na Białorusi jest bardzo pozytywnym czynnikiem dla inwestorów"³⁰. Dlatego też nowym "celem jest, aby w najbliższych latach Białoruś stała się jednym z pięciu liderów"³¹. Strona białoruska ma nadzieję na osiągnięcie tego celu poprzez dalsze rozszerzenie współpracy z EBOiR oraz zwiększenie operacji w banku, w tym nowe obszary i formaty wspólnej pracy. W szczególności, w marcu 2019 roku Ministerstwo Transportu i Komunikacji Białorusi podpisało protokół ustaleń z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju w sprawie współpracy w sektorze transportu, którego główne kierunki dotyczą odbudowy autostrad M3 Mińsk-Witebsk, M10 Homel-Kobrin i mostów. Ponadto Mińsk realizuje wspólny projekt miejski z EBOiR dotyczący odbudowy systemów wodociągowych i kanalizacyjnych, odbudowy i izolacji zasobów mieszkaniowych. Jeśli zostanie ona pomyślnie wdrożona w stolicy, a nie ma co do tego wątpliwości, podobne inicjatywy mogą pojawić się w innych miastach kraju.

Mówiąc o interakcji Republiki Białorusi z **Europejskim Bankiem Inwestycyjnym**, przypominamy, że pierwsze umowy kredytowe zostały podpisane przez strony w listopadzie 2018 roku i dotyczyły wsparcia "małych i średnich przedsiębiorstw" w wysokości 50 mln euro z Belagroprombankiem i 25 mln euro z Białorusią, a także odbudowy mińskiej oczyszczalni ścieków w wysokości 85 mln euro³². A na dzień dzisiejszy łączna kwota finansowania projektów realizowanych na Białorusi z udziałem banku została podwyższona do 335 milionów euro. W lipcu 2019 roku strony podpisały nowe umowy pożyczki w tym zakresie. "W szczególności planuje się przeznaczyć 110 milionów euro na odbudowę autostrady M7 Mińsk-Wilno oraz skrzyżowania drogowego "Kamenny Loh". Oczekiwanym efektem jest zwiększenie ruchu tranzytowego, skrócenie czasu podróży i obniżenie kosztów transportu. Ponadto skrócony zostanie czas przetwarzania towarów i pojazdów w punkcie kontroli granicznej"³³. Druga umowa pożyczki - na 66 mln euro - dotyczy projektu modernizacji

³⁰ Białoruś znajduje się w pierwszej dziesiątce krajów o największej ilości inwestycji EBOiR [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vhodit-v-desjatku-stran-s-samym-bolshim-objemom-investitsij-ebr-338772-2019/>

³¹ Spotkanie z prezesem Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju Suma Chakrabarti [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-prezidentom-evropejskogo-banka-rekonstruktsii-i-razvitiya-sumoj-chakrabarti-20622/

³² Krishenik, E. Łączny portfel kredytowy EBI na Białorusi może wzrosnąć do 1 mld EUR / E. Krishenik // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/obschij-kreditnyj-portfel-eib-v-belarusi-mozhet-uvlechitsja-do-1-mlrd-evro-356001-2019/>

³³ Spotkanie z wiceprezesem Europejskiego Banku Inwestycyjnego Vazilem Khudakiem [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8898>

systemu uzdatniania wody, którego realizacja poprawi dostęp do lepszej jakości wody dla pół miliona osób na Białorusi. Do priorytetowych obszarów współpracy strony zaliczają również współpracę w takich dziedzinach jak efektywność energetyczna, rozwój potencjału kolejowego, mieszkalnictwo i usługi komunalne, opieka zdrowotna. Wszystko to pozwala prognozować, że "roczna wielkość finansowania projektów na Białorusi osiągnie 350 milionów euro w 2019 roku".³⁴ A w ciągu najbliższych dwóch-trzech lat całkowita wartość portfela kredytowego Europejskiego Banku Inwestycyjnego na Białorusi ma wzrosnąć do miliarda euro.

FOR AUTHOR USE ONLY

³⁴ Spotkanie z wiceprezesem Europejskiego Banku Inwestycyjnego Vazilem Khudakiem [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8898>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś-Zjednoczone Królestwo: rozpoczyna się dialog handlowy

Pierwsza runda białorusko-brytyjskiego dialogu handlowego zaplanowana jest na czerwiec 2019 roku w Mińsku. W marcu 2018 roku, podczas oficjalnej wizyty białoruskiego ministra spraw zagranicznych W. Makieja w Wielkiej Brytanii, osiągnięto porozumienie w sprawie stworzenia takiego formatu dwustronnych stosunków. Była to pierwsza wizyta szefa białoruskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Wielkiej Brytanii od 1993 roku, w ramach której "podpisano dokumenty dotyczące współpracy handlowej i gospodarczej, przewidujące nawiązanie dialogu międzyrządowego w celu ułatwienia dalszego rozwoju wzajemnego handlu i inwestycji między Białorusią a Wielką Brytanią, a także interakcji między organami celnymi obu państw"³⁵.

Należy zauważyć, że rozpoczęcie dialogu handlowego między Białorusią a Wielką Brytanią odbywa się na dość korzystnym tle rosnących obrotów handlowych w handlu dwustronnym. W szczególności, w 2017 roku białorusko-brytyjski handel wzajemny przekroczył 2,6 miliarda dolarów, a stroną białoruską odnotowała nadwyżkę w wysokości 2,157 miliarda dolarów. Ponadto, w tym samym roku 2017 Wielka Brytania stała się drugą co do wielkości bezpośrednią inwestycją zagraniczną w gospodarce Białorusi - prawie dwa i pół miliarda dolarów. W 2018 r. wielkość dwustronnej wymiany handlowej nadal rosła. I to nie tylko dla produktów naftowych. Tak więc "dla innych grup towarowych obrót handlowy prawie się podwoił"³⁶.

W maju 2018 roku odbyła się pierwsza oficjalna wizyta delegacji brytyjskiego parlamentu na Białorusi, która "otwiera nową stronę dwustronnej współpracy"³⁷ i w ramach której omówiono nie tylko kwestie współpracy politycznej, międzyparlamentarnej, ale również handlu i partnerstwa gospodarczego. W szczególności strony stwierdziły wówczas, że "to spotkanie powinno nadać nowy impuls projektom społecznym na Białorusi i w Wielkiej Brytanii".³⁸ Wśród obiecujących obszarów współpracy wymieniano również branżę IT, naukę, medycynę

³⁵ Wyniki wizyty ministra spraw zagranicznych Białorusi V. Makei w Wielkiej Brytanii [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/d41e8234403a4dfb.html

³⁶ Białoruś oferuje Wielkiej Brytanii Great Stone do otwarcia przedsiębiorstwa farmaceutycznego [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predlagaet-velikobritanii-otkryt-v-velikom-kamne-farmatsevticheskoe-predpriatie-346161-2019/>

³⁷ M. Myasnikovich spotkał się z delegacją brytyjskiego parlamentu [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <http://www.sovrep.gov.by/ru/news-ru/view/mmjasnikovich-vstretilsja-s-delegatsiej-parlamenta-velikobritanii-12664-2018/>

³⁸ Przedstawiciele brytyjskiego parlamentu po raz pierwszy odwiedzili Mińsk [Zasoby Elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://sputnik.by/politics/20180529/1035687794/predstaviteli-britanskogo-parlamenta-vpervye-posetili-minsk.html>

i kulturę. Ważnym rezultatem zeszłorocznej wizyty brytyjskich deputowanych na Białorusi było wystąpienie szefa delegacji parlamentarnej i szefa międzypartyjnej grupy ds. Białorusi deputowanego D. Wittingdale'a pod koniec kwietnia 2019 roku podczas debaty w brytyjskim parlamencie, w której odnotował on "otwartość Białorusi na kontakty z innymi krajami, intensyfikację współpracy dwustronnej"³⁹.

W czerwcu 2018 roku w Mińsku odbyło się forum poświęcone rozwojowi białorusko-brytyjskiej współpracy handlowej i gospodarczej oraz organizacji finansowania białorusko-brytyjskich kontaktów handlowych, w którym "wzięło udział około 130 przedstawicieli 70 białoruskich przedsiębiorstw i organizacji"⁴⁰. Wydarzenie koncentrowało się na opowiadaniu, pokazywaniu i doradzaniu białoruskim firmom w kwestiach związanych z rozszerzeniem współpracy handlowej z partnerami brytyjskimi. Wejście na rynek brytyjski jest przecież trudnym zadaniem ze względu na bardzo silną konkurencję, która go charakteryzuje. "Ale obecność na nim jest swego rodzaju globalnym "znakiem jakości", świadectwem międzynarodowej dojrzałości <...> biznesu, popytu i uznania <...> produktów i usług".

Dotychczas w dostawach z Białorusi do Wielkiej Brytanii dominują surowce - produkty naftowe, produkty destylacji smoły węglowej, mieszanki bitumiczne, nawozy potasowe i azotowe, armatura budowlana, surowy ołów, a także meble, odzież wierzchnia damska, urządzenia na ciekłych kryształach, lornetki i monokularki, sprzęt rentgenowski. Brytyjski import na białoruski rynek jest również dość zróżnicowany: silniki spalinowe dostarczane do białoruskich przedsiębiorstw budowy maszyn, pompy powietrzne, maszyny drogowe i budowlane, transformatory, herbicydy, związki chemiczne, polimery i smary, leki, a także mrożone ryby, inne produkty spożywcze, alkohole, materiały i urządzenia medyczne. Ponadto "na Białorusi zarejestrowanych jest około 267 przedsiębiorstw z kapitałem brytyjskim. W Wielkiej Brytanii działają trzy podmioty białoruskiego eksportera SCC - spółka BNK UK Ltd. (spółka zależna Białoruskiej Spółki Naftowej CJSC), przedstawicielstwo Belavia i Adani Ltd. (spółka zależna Białorusi). WIELKA BRYTANIA"⁴¹.

W Mińsku perspektywy współpracy handlowej i gospodarczej z partnerami brytyjskimi ocenia się jako dość szerokie: od interakcji w sferze naukowej, technicznej i edukacyjnej po otwarcie przedsiębiorstwa farmaceutycznego przez przedsiębiorców

³⁹ Brytyjski minister polityki handlowej planuje odwiedzić Białoruś w czerwcu [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ministr-po-torgovoj-politike-velikobritanii-planiruet-posetit-belarus-v-ijune-346186-2019/>

⁴⁰ Białorusko-brytyjskie forum handlowo-gospodarcze [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - <https://belarus24.by/news/economics/belorusko-britanskiy-torgovo-ekonomicheskij-forum/>

⁴¹ Współpraca handlowa i gospodarcza [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://uk.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/trade_economic/

brytyjskich i produkcję stacji ładowania samochodów elektrycznych w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Great Stone".

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Włochy: punkt odniesienia dla ścisłej współpracy

W czerwcu 2019 roku w Rzymie odbyło się drugie posiedzenie Międzyrządowej Białorusko-Włoskiej Komisji Współpracy Gospodarczej, w ramach którego strony rozważały aktualne kwestie wzajemnego handlu, interakcji w dziedzinie przemysłu, infrastruktury i transportu, bankowości i finansów oraz osiągnęły porozumienie w sprawie wdrożenia szeregu konkretnych kroków mających na celu nadanie dodatkowego impulsu rozwojowi dwustronnego partnerstwa, dzięki czemu "w 2020 roku poziom dwustronnego handlu przekroczy 1 mld euro"⁴². Przypomnijmy, że pierwsze spotkanie tej struktury odbyło się w lutym 2016 roku w Mińsku. Następnie uwaga jego uczestników skupiła się na obiecujących obszarach współpracy, "w tym utworzenie włoskiego okręgu przemysłowego w obwodzie brzeskim, rozwój kontaktów międzyregionalnych, wykorzystanie europejskich instrumentów finansowych do wspierania wspólnych projektów inwestycyjnych"⁴³. W lutym 2019 roku, podczas wizyty we Włoszech, premier Białorusi S. Rumas i w ramach pierwszego spotkania na szczycie kierownictwa rządów Białorusi i Włoch w ciągu ostatnich dziesięciu lat uzgodniono "wznowienie prac białorusko-włoskiej komisji międzyrządowej ds. współpracy gospodarczej w aktywnej formie"⁴⁴. Stało się to na tle bardzo pozytywnej dynamiki dwustronnego handlu białorusko-włoskiego, którego wielkość w 2017 i 2018 roku konsekwentnie rosła o 20 i 15 procent, przekraczając 900 milionów dolarów w ubiegłym roku. W tym samym czasie białoruski eksport towarów wzrósł o ponad jedną czwartą. Wynikało to w dużej mierze z faktu, że dostawy z Białorusi do Włoch realizowane były na 188 towarach, wśród których dominowały nawozy potasowe, wyroby metalowe, meble, a także z poważnego wzrostu dostaw drewna, sklejk, włókna szklanego, tkanin lnianych, przędz syntetycznych i kabli.

Inną ważną tendencją, która pojawiła się w 2018 roku, jest wzrost wolumenu białoruskiego eksportu usług, który w tym okresie wzrósł o 60% i wyniósł 55,4 mln dolarów. Stało się to kosztem usług komputerowych, telekomunikacyjnych, informacyjnych, turystycznych i budowlanych. Ale lwia część była nadal w usługach transportowych. "W tym miejscu należy złożyć hołd linii lotniczej Belavia, która po raz pierwszy w 2018 roku wypróbowała schemat codziennych lotów między Mińskiem a Rzymem, aktywnie działa również na trasie Mińsk-Mediolan oraz szereg programów

⁴² Krishenik, E. Białoruś i Włochy spodziewają się przekroczyć obroty handlowe w wysokości 1 mld EUR w 2020 r. / E. Krishenik // [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/italija-i-belarus-rasschityvajut-v-2020-godu-dostich-tovarooborota-v-1-mlrd-evro-posol-349129-2019/>

⁴³ Białoruś - Włochy: nowy impuls do współpracy [Zasoby elektroniczne]. - - 2016. - URL: <http://investinbelarus.by/press/news/belarus-italiya-novyy-impuls-sotrudnichestva/>

⁴⁴ Spotkanie z wiceprzewodniczącym Rady Ministrów Włoch Luigi Di Mayo [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8585>

czarterowych⁴⁵. Wielkie perspektywy współpracy białorusko-włoskiej otwierają się teraz również w sferze inwestycyjnej. Wystarczy powiedzieć, że w 2018 roku z Włoch na Białoruś przyciągnięto 23,3 mln dolarów inwestycji, w tym bezpośrednio 23,1 mln dolarów. W ciągu ostatnich dwóch lat umożliwiło to założenie na białoruskiej ziemi około 60 nowych przedsiębiorstw z włoskim kapitałem i zwiększenie ich łącznej liczby do 263. Jeśli chodzi o intensyfikację współpracy inwestycyjnej między Białorusią i Włochami, wielkie nadzieje pokłada się dziś w rozwoju partnerstwa między małymi i średnimi przedsiębiorstwami obu krajów. W tym celu jeszcze w grudniu 2017 roku z inicjatywy strony białoruskiej powołano białorusko-włoską Radę Biznesu, która ma stać się "instrumentem, który zwiększy możliwości współpracy handlowej i gospodarczej między oboma krajami, pomoże nawiązać współpracę między przedsiębiorstwami działającymi na rzecz swoich narodów".⁴⁶ Pod egidą którego strony zgodziły się organizować corocznie białorusko-włoskie forum biznesowe z udziałem zarówno dużych firm, jak i przedstawicieli małego i średniego biznesu w każdym kraju.

Kolejnym obszarem, który może znacząco zaktualizować interakcję białorusko-włoską, jest zielona gospodarka, która na Białorusi, biorąc pod uwagę krajowe i globalne wyzwania, jest zdefiniowana jako strategiczny priorytet i w grudniu 2016 roku zatwierdziła Krajowy Plan Działania na rzecz rozwoju zielonej gospodarki do 2020 roku. Pierwsze wspólne forum na ten temat odbyło się w Mińsku w marcu 2017 roku z udziałem ponad dwustu organizacji, z których połowę stanowiły włoskie firmy zajmujące się alternatywnymi źródłami energii, efektywnym wykorzystaniem zasobów, recyklingiem i ochroną środowiska. Omówiono możliwości współpracy w sektorze energetycznym, "ze szczególnym uwzględnieniem możliwości inwestycyjnych dla inwestorów włoskich"⁴⁷. W drugim włosko-białoruskim Forum Zielonej Gospodarki, które odbyło się w kwietniu 2018 roku w Mińsku, wzięło udział prawie 50 włoskich i 140 białoruskich przedsiębiorstw zainteresowanych promowaniem "zaawansowanych osiągnięć włoskiego przemysłu w zielonej gospodarce ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki odpadami, odnawialnych źródeł energii (elektrownie słoneczne i wiatrowe), efektywności energetycznej w budownictwie cywilnym i przemysłowym, rolnictwie, "inteligentnych miastach"⁴⁸. A

⁴⁵ Guryanov, A. Białoruś rozważa nowe projekty we współpracy z Włochami / A. Guryanov // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-rassmatrivaet-novye-proekty-v-sotrudnichestve-s-italiej-6691/>

⁴⁶ Chumakow, W. W Moskwie utworzono białorusko-włoską radę biznesu / W. Chumakow // [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.dompressy.by/2017/12/14/v-moskve-sozdan-belorusko-italyanskij-delovoj-sovet/>

⁴⁷ Włochy zamierzają rozwijać współpracę inwestycyjną z Białorusią w dziedzinie gospodarki ekologicznej [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/italija-namerena-razvivat-investitsionnoe-sotrudnichestvo-s-belarusiju-v-sfere-zelenoj-ekonomiki-239145-2017/>

⁴⁸ Około 190 firm weźmie udział we włosko-białoruskim forum na temat gospodarki ekologicznej [zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/okolo-190-kompanij-primut-uchastie-v-italo-beloruskom-forume-po-zelenoj-ekonomike-299486-2018/>

w ramach tego wydarzenia Stowarzyszenie Włoskich Przedsiębiorców na Białorusi podpisało już protokoły o współpracy z administracją wolnych stref ekonomicznych "Homel-Raton" i "Brześć". Trzecie podobne forum na temat zielonej gospodarki odbędzie się w Mińsku w październiku 2019 roku. I są wszelkie powody, by sądzić, że wniesie on nowe, jasne kolory do współpracy między tymi dwoma krajami.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś-Polska: od rewitalizacji stosunków do nowego programu współpracy

W marcu 2017 roku minęła 25. rocznica nawiązania stosunków dyplomatycznych między Białorusią a Polską, co jest charakterystyczną tendencją, która w ostatnim czasie charakteryzowała się znacznym nasileniem dialogu nie tylko na poziomie liderów rządowych i parlamentarnych obu państw, ale także na poziomie poszczególnych regionów. Z reguły ich współdziałanie opiera się na elemencie pragmatycznym w postaci współpracy handlowej i gospodarczej, realizacji wspólnych projektów inwestycyjnych, szerokiej współpracy przemysłowej. Z danych wynika, że "w ciągu 25 lat stosunków dyplomatycznych podpisano 83 umowy o partnerstwie i współpracy oraz 3 umowy o zamiarze współpracy między różnymi miastami i regionami Białorusi i Polski"⁴⁹. Już dziś możemy zauważyć bardzo ścisłą współpracę obwodu grodzieńskiego z województwem podlaskim, brzeskiego z lubelskim, mohylewskiego z kujawsko-pomorskim, homelskiego z lubuskim. Najwyraźniej nowy jakościowo poziom współpracy zostanie osiągnięty z województwem łódzkim i obwodem witebskim.

Podpisali oni umowę o partnerstwie już w 2009 roku. Doświadczenia z wdrażania tego dokumentu pokazały jednak, że do niedawna strony, współdziałając ze sobą, nadal koncentrowały się głównie na wymianie kulturalnej. Obecnie stosunki białorusko-polskie cechuje dążenie do rozwoju kontaktów we wszystkich sferach w celu rozszerzenia "pragmatycznej i konstruktywnej współpracy w interesie narodów Białorusi i Polski"⁵⁰. Dlatego też podpisanie w marcu 2017 roku pięciu umów o współpracy pomiędzy powiatami obwodu witebskiego i gminami województwa łódzkiego wygląda absolutnie terminowo i bardzo zachęcająco. "Powiat witebski i gmina Gomunica, Senno i Goshanov, Szumilinsky i Makuv, Połocki i Zgez, powiat Gorodok i miasto Opochno będą rozwijać partnerskie stosunki w sferze handlowej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej. Ponadto, protokół o współpracy został podpisany przez powiat uszaczański i gminę Tomaszów Mazowiecki"⁵¹.

⁴⁹ Rozmowa z Ambasadorem Nadzwyczajnym i Pełnomocnikiem Republiki Białorusi w Polsce A. Averyanova do agencji informacyjnej BelTA (1 marca 2017) // [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/f247df4969db2386.html>

⁵⁰ Aleksander Łukaszenko pogratulował prezydentowi Polski Andrzejowi Dudzie [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/aleksandr-lukashenko-pozdravil-prezidenta-polshi-andzheja-dudu-15671/

⁵¹ Obwód witebski i województwo łódzkie rozszerzają współpracę międzyregionalną [Zasoby elektrotechniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/regions/view/vitebskaja-oblast-i-lodzinskoe-voevodstvo-rasshirajut-mezhregionalnoe-sotrudnichestvo-239226-2017/>

Strony mają jeden zamiar: rozszerzyć stosunki handlowe i zwiększyć wzajemne obroty handlowe. Ponadto uczestnicy podpisanych dokumentów posiadają szeroki wachlarz technologii przetwarzania w obuwiu, przemyśle włókienniczym, produkcji mięsnej i mleczarskiej, budownictwie i obróbce drewna. Dlatego też przedstawiciele obwodu witebskiego od razu zaproponowali swoim polskim partnerom szereg projektów z zakresu przetwórstwa mleka, produkcji mięsa, żywności dla dzieci, wody pitnej, krawiectwa, uprawy lnu i rzepaku. Ponadto, istotne projekty współpracy międzynarodowej dla tego regionu Białorusi to organizacja zakładów utylizacji odpadów, budowa elektrowni wodnych oraz centrów logistycznych, w tym Witebskiego lotniska.

Ze swojej strony województwo łódzkie jest interesujące dla partnerów białoruskich, ponieważ ten polski region specjalizuje się w produkcji rolnej - przetworów mlecznych, owoców. Aktywnie rozwijają się tu przedsiębiorstwa przemysłowe. A samo położenie województwa na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych stwarza obiecujące podstawy do wspólnego rozwoju infrastruktury logistycznej i wspólnego dostępu do największych rynków krajów Europejskiej i Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej. Aby jednak skutecznie konkurować na rynkach zewnętrznych i uzyskać znaczące wyniki finansowe, strony muszą pogłębić współpracę i stworzyć wspólne produkty o wysokiej wartości dodanej. Aby rozwiązać ten problem, "wspólnie z polskimi partnerami konieczne jest stworzenie jednego łańcucha technologicznego: finansowanie - tworzenie innowacji - wprowadzanie do produkcji"⁵².

Dobre warunki dla polskiego biznesu zapewnia Wolna Strefa Ekonomiczna "Witebsk", gdzie na początku 2017 roku działało już 36 firm z kapitałem z 14 krajów, m.in. z branży mechanicznej, elektronicznej, weterynaryjnej, chemicznej, paliwowej, spożywczej, lekkiej. Ponadto, "w 2016 r. administracja FEZ zawarła 6 umów o współpracy z organizacjami zagranicznymi, które mają możliwość pomocy w znalezieniu potencjalnych inwestorów, w tym z Lubelskim Klubem Biznesu i Łódzką Agencją Rozwoju Regionalnego (Polska)"⁵³. Szczegółowe prace nad rozszerzeniem białorusko-polskiej współpracy międzyregionalnej kontynuowano na VI Międzynarodowym Forum Gospodarczym "Innowacje". Inwestycje. Perspektywy", która odbyła się w Witebsku w maju 2017 roku, gdzie wraz z wymianą kontaktów biznesowych "Perspektywy rozwoju naukowo-technicznego i innowacyjnego regionu" oraz międzynarodową konferencją naukową "Oszczędność energii i zasobów w 2017

⁵² Stworzenie wspólnego produktu pozwoli łódzkim i witebskim przedsiębiorstwom z powodzeniem konkurować - Maciejewczowi [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/regions/view/sozdanie-sovmestnogo-produkta-pozvolit-predpriyatijam-vitebska-i-lodzi-uspeshno-konkurirovat-matskevich-239246-2017/>

⁵³ W 2016 roku mieszkańcy FEZ "Witebsk" rozszerzyli geografie dostaw eksportowych do 6 krajów [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-v-2016-godu-rasshirili-geografiju-eksportnyh-postavok-na-6-stran-233960-2017/>

roku", dział "BMS - jako obiecująca platforma przyciągania inwestycji zagranicznych" pracował.

W tym samym roku 2017, po dwuletniej przerwie, białorusko-polska grupa robocza ds. handlu i inwestycji, która jest ważną częścią Polsko-Białoruskiej Wspólnej Komisji Współpracy Gospodarczej, wznowiła swoją działalność. W październiku 2017 roku w Mińsku odbyło się piąte spotkanie grupy, które pokazało wyraźne zrozumienie przez strony faktu, że "obserwowane obecnie ożywienie w stosunkach polsko-białoruskich powinno opierać się na coraz większej otwartości i wzajemnej gotowości do poszukiwania rozwiązań istniejących problemów, które pojawiają się na co dzień w stosunkach handlowych, gospodarczych i inwestycyjnych między naszymi państwami"⁵⁴.

Takie tendencje i liczby świadczyły o zauważalnym ożywieniu interakcji między Białorusią a Polską. W szczególności, na tle budowania współpracy pomiędzy poszczególnymi agencjami, finalizowania ram prawnych i poszukiwania nowych projektów przydatnych dla obu stron "w ciągu ostatnich dwóch lat obroty handlowe pomiędzy krajami i wielkość polskich inwestycji na Białorusi rosły"⁵⁵. Tak więc w pierwszych ośmiu miesiącach 2017 roku obroty handlowe między stronami osiągnęły prawie 1,6 mld dolarów. Ponadto białoruski eksport wzrósł o 19 procent do prawie 700 milionów dolarów. Jednocześnie istnieją wszelkie powody, aby sądzić, że potencjał współpracy białorusko-polskiej nie został jeszcze w pełni wykorzystany. Dlatego też, omawiając możliwości dalszego rozwoju partnerstwa, uczestnicy piątego spotkania grupy roboczej ds. handlu i inwestycji "określili dla siebie wzrost wzajemnego handlu w najbliższej przyszłości do 4 mld dolarów"⁵⁶. Problem ten może być rozwiązany tylko przy efektywnym podejściu do szerokiego zakresu zagadnień współpracy dwustronnej, od współpracy inwestycyjnej, transportu i logistyki po standaryzację i ubezpieczenia.

Kwestia inwestycji w tym kontekście jest szczególnie ważna, ponieważ Polska jest jednym z największych inwestorów w białoruskiej gospodarce. Tylko w 2017 roku tempo wzrostu polskich inwestycji wyniosło 140 proc. Mówiąc dokładniej, "wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych z tego kraju w 2016 roku przekroczyła 200

⁵⁴ Białoruś i Polska postrzegają siebie jako wiarygodnych partnerów [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/belarus-i-polsha-vidjat-drug-v-druge-nadezhnyh-partnerov-shestakov-272971-2017/>

⁵⁵ Białoruś i Polska mogą współpracować na zasadach dobrego sąsiedztwa we wszystkich sferach - Konrad Pavlik. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/politics/view/belarus-i-polsha-mogut-vzaimodejstvovat-na-printsipah-dobrososedstva-vo-vseh-sferah-konrad-pavlik-269635-2017/>

⁵⁶ Białoruś i Polska spodziewają się wzrostu obrotów handlowych do 4 mld dolarów [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/belarus-i-polsha-rasschityvajut-uvelicxit-tovarooborot-do-4-mlrd-273021-2017/>

milionów dolarów, a w pierwszej połowie tego roku do białoruskiej gospodarki przyciągnięto z Polski ponad 150 milionów dolarów"⁵⁷.

W związku z tym perspektywy współpracy między tymi dwoma krajami w dziedzinie transportu i logistyki wyglądają bardzo kusząco. Po pierwsze, wiele polskich firm transportowych i logistycznych wykazało już konkretne zainteresowanie inwestycjami w tej dziedzinie. Po drugie, do tego zainteresowania w dużej mierze przyczynił się fakt, że "w ramach realizacji państwowego programu systemu logistycznego na Białorusi zidentyfikowano 50 lokalizacji dla budowy centrów logistycznych, w tym 18 dla obiektów z możliwością końcowej obróbki produktów"⁵⁸. Jest oczywiste, że realizacja tego programu uczyni Białoruś jeszcze bardziej atrakcyjnym miejscem w euroazjatyckiej przestrzeni gospodarczej i ważnym węzłem strategicznym w realizacji chińskiej inicjatywy strategicznej na gospodarczym pasie Nowego Jedwabnego Szlaku.

Dobłą ilustracją znaczenia tego obszaru współpracy między Białorusią a Polską może być porozumienie osiągnięte na polu Białorusko-Europejskiego Forum Inwestycyjnego, które odbyło się w październiku 2017 roku w Luksemburgu, z polskim inwestorem w sprawie budowy terminalu przeładunkowego na białoruskiej stacji kolejowej Bruzgi. Inwestycja w projekt, która może zostać zakończona już w 2019 roku, wyniesie około 15 mln euro. Oczywiście, pojawienie się tego terminalu przyczyni się tylko do zwiększenia przepływu ładunków tranzytowych przez Białoruś. "Mówimy o pociągach kontenerowych z Chin do Oceanu Atlantyckiego w ramach budowy ożywionego Jedwabnego Szlaku"⁵⁹. Dodatkowym warunkiem pomyślnej realizacji tego projektu jest fakt, że polski inwestor - OT Logistic Bel Sp. z o.o. - planuje prowadzić swoją działalność inwestycyjną w wolnej strefie ekonomicznej "Grodnoinvest".

Nie mniej istotny jest fakt, że "Polska realizuje strategię odpowiedzialnego rozwoju do 2020 r. z myślą o 2030 r., co tworzy nowy etap w zarządzaniu procesami rozwojowymi kraju, odgrywa rolę w zwiększaniu uwagi polskich inwestorów na projekty w gospodarce białoruskiej w obecnej sytuacji". Reformowane jest prawodawstwo gospodarcze, które ma na celu zaspokojenie potrzeb przedsiębiorstw i stworzenie

⁵⁷ Od stycznia do sierpnia białoruski eksport do Polski wzrósł o 19% [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/beloruskij-eksport-v-polshu-za-janvar-avgust-udelichilsja-na-19-272978-2017/>

⁵⁸ Polscy inwestorzy byli zainteresowani budową centrów logistycznych na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: [http://www.belta.by/economics/view/polskie-investory-zainteresovali-stroitelstvom-v-belarusi-logisticheskikh-tsentrov-272987-2017/](http://www.belta.by/economics/view/polskie-inwestory-zainteresovali-stroitelstvom-v-belarusi-logisticheskikh-tsentrov-272987-2017/)

⁵⁹ Dylenok, J. Polski inwestor wybuduje terminal przeładunkowy na stacji kolejowej Bruzgi / J. Dylenok // [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/economics/view/polskij-investor-postroit-pogruzochnyj-terminal-na-zheleznodorozhnoj-stantsii-bruzgi-273814-2017/>

nowych zachęt dla inwestorów"⁶⁰. Być może również z tego powodu piąte posiedzenie grupy roboczej ds. handlu i inwestycji pomogło stronom konkretnie określić perspektywy współpracy w sektorach takich jak budownictwo, przetwórstwo rolne, pojazdy, sprzęt rolniczy, obróbka drewna, a nawet technologia środowiskowa.

W tym ostatnim kierunku, w tym samym październiku 2017 roku, na spotkaniu polsko-białoruskiej grupy ds. zasobów wodnych, strony uzgodniły podpisanie porozumienia o współpracy w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania wód transgranicznych, a także rozwiązanie "kwestii aktualizacji map zagrożenia i ryzyka powodzi na granicy białorusko-polskiej"⁶¹.

Ważną rolę w rozwoju białorusko-polskiego partnerstwa na obecnym etapie powinna odgrywać również dyplomacja ludowa. Tak było w szczególności podczas IV Spotkania Bliźniaczych Miast Białorusi i Polski, które odbyło się w październiku 2017 roku w Baranowiczach. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele 16 białoruskich i 12 polskich miast partnerskich, w tym z Grodna, Witebska, Nowopołocka, Nieświeża, Kobryna, Białegostoku, Szczecina, Gdyni, Gdańska, Puław, Zielonej Góry, Białej Podlaskiej. W przyjętej na tym forum rezolucji strony zgodziły się, że konieczne jest "kontynuowanie prac nad rozszerzeniem partnerskich stosunków między gminami Białorusi i Polski, włączając w ruch twinningowy przedstawiciele środowisk biznesowych i społeczeństwa obywatelskiego, posłów i młodzież"⁶². Pilnym zadaniem dyplomacji publicznej w tym zakresie jest wspólne pozyskiwanie środków z funduszy międzynarodowych na realizację projektów współpracy międzyregionalnej. Jednym z takich wspólnych projektów jest "Wspieranie potencjału pracy młodych osób niepełnosprawnych". - został już z powodzeniem wdrożony w Baranowiczach, gdzie za pomocą celowych środków zakupiono nowoczesny sprzęt do szycia i specjalny pojazd do przewozu osób niepełnosprawnych, a osoby niepełnosprawne będą mogły przejść szkolenie do późniejszego zatrudnienia w nowo utworzonych miejscach pracy.

Kolejnym wydarzeniem, o którym chcielibyśmy dziś przypomnieć, jest 22. Białorusko-Polskie Forum Gospodarcze "Sąsiedztwo-2019", które odbyło się w Mińsku w czerwcu 2019 roku, gdzie uczestnicy - "ponad 440 białoruskich

⁶⁰ Białoruś i Polska zidentyfikowały obiecujące obszary interakcji gospodarczej [Zasoby elektroniczne]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/politics/view/belarus-i-polsha-opredelili-perspektivnye-napravlenija-ekonomicheskogo-vzaimodejstviya-273031-2017/>

⁶¹ Białoruś i Polska planują współpracę w zakresie transgranicznej ochrony wód [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/society/view/belarus-i-polsha-planirujut-sotrudniczat-v-oblasti-ohrany-transgranicznych-vod-272740-2017/>

⁶² Zadania dyplomacji publicznej są omawiane w Baranowiczach na spotkaniu miast partnerskich Białorusi i Polski [Zasób elektroniczny]. - - 2017. - URL: <http://www.belta.by/regions/view/zadachi-narodnoj-diplomatii-obsuzhdajut-v-baranovichah-na-vstreche-gorodov-pobratimov-belarusi-i-polshi-270173-2017/>

biznesmenów ze wszystkich regionów kraju i ponad 140 gości z Polski⁶³ - wzięli udział w sesji plenarnej oraz w trzech panelach dyskusyjnych - "Współpraca międzyregionalna i rozwój", "Usługi logistyczne". Tworzenie korzystnego klimatu", "Technologie informacyjne" - rozważano stan i perspektywy białorusko-polskiej wymiany handlowej i gospodarczej, która w ciągu ostatnich kilku lat znacznie się umocniła. Wystarczy powiedzieć, że "na koniec 2018 roku po raz pierwszy od ośmiu lat wolumen wzajemnego handlu osiągnął 2,55 mld dolarów". Na Białorusi działa 339 organizacji z polskim kapitałem. Polskie inwestycje w gospodarkę Białorusi w ubiegłym roku [2018] wyniosły 445 milionów dolarów"⁶⁴. Ważna informacja: w 2018 roku strona białoruska wyeksportowała na polski rynek produkty o wartości 1,344 mld dolarów w 495 pozycjach towarowych.

Forum "Śsiedztwo-2019" stało się platformą, na której ogłoszono, że potencjał rozwoju dwustronnej współpracy polsko-białoruskiej jest taki, że "istnieją rezerwy, które już dziś dają nam możliwość pokonania granicy 3 miliardów dolarów".⁶⁵ a polskie inwestycje w białoruską gospodarkę mogą przekroczyć 500 milionów dolarów rocznie. Wśród obiecujących obszarów wzmocnienia partnerstwa strony widzą przede wszystkim takie dziedziny, jak obróbka drewna i metali, budownictwo, przemysł spożywczy, transport i logistyka, ochrona środowiska, farmaceutyka, bankowość i ubezpieczenia, a także rolnictwo, gdzie "w ciągu czterech miesięcy tego roku [2019] eksport białoruskich produktów rolnych i żywności do Polski wzrósł prawie dwukrotnie"⁶⁶.

Polsko-białoruska współpraca produkcyjna, w której pokłada się dziś wielkie nadzieje w Polskiej Agencji Inwestycyjno-Handlowej, powinna stać się skutecznym narzędziem rozwiązywania zgłaszanych zadań. Faktem jest, że już w 2016 roku polski rząd postawił sobie ambitny cel stworzenia globalnej sieci 70 biur, która powinna zapewnić nową jakość wsparcia polskich przedsiębiorców na rynkach światowych. Faktem jest, że "Białoruś została wybrana jako jeden z tych strategicznych rynków".⁶⁷ W 2018 roku agencja otworzyła swoje biuro handlowe i od razu zauważyła

⁶³ Ulakhovich, V. Forum "Śsiedztwo-2019" wypelni stosunki między Białorusią a Polską nowymi treściami (w języku rosyjskim) / V. Ulakhovich // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/forum-dobrososedstvo-2019-napolnit-otnosheniya-belarusi-i-polshi-novym-soderzhaniiem-6885/>

⁶⁴ Lisatowicz, T. Białoruś uważa Polskę za ważnego i obiecującego partnera w UE - Miasnikowicz / T. Lisatowicz / [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-polshu-kak-vazhnogo-i-perspektivnogo-partnera-v-es-mjasnikovich-350203-2019/>

⁶⁵ Lisatowicz, T. Białoruś i Polska mają możliwość pokonania granicy 3 miliardów dolarów we wzajemnym handlu - Ambasador / T. Lisatowicz // [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/u-belarusi-i-polshi-est-vozmozhnosti-preodolet-rubezh-vo-vzaimnoj-torgovle-v-3-mlrd-posol-350228-2019/>

⁶⁶ Eksport białoruskich produktów rolnych do Polski w okresie styczeń-kwiecień zwiększył się prawie dwukrotnie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduktii-v-polshu-v-janvare-aprele-vyros-pochti-v-2-raza-350231-2019/>

⁶⁷ Zainteresowanie polskich przedsiębiorców na Białorusi rośnie [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/interes-polskih-predprinimatelej-k-belarusi-rastet-350224-2019/>

znaczny wzrost zainteresowania polskich przedsiębiorców współpracą z białoruskimi partnerami, co wpłynęło na wyniki prac. W szczególności jednym z przykładów udanej współpracy był projekt inwestycyjny na Białorusi realizowany przez polską firmę meblarską Sznaka, która we wrześniu 2018 roku podpisała umowę z Obwodowym Komitetem Wykonawczym w Grodnie o utworzeniu dużej produkcji mebli w regionie. Polski biznesmenów przyciągnął fakt, że w obwodzie grodzieńskim powstaje klaster meblowy, jest tam surowiec niezbędny do produkcji. W rezultacie, polskie inwestycje w ten projekt "wyniosą kilkadziesiąt milionów euro". Będzie to duża produkcja dużej ilości różnych mebli. Liczba pracowników po uruchomieniu zakładu przy pełnej wydajności może osiągnąć 500 osób⁶⁸. W tym kontekście strona białoruska podkreśla, że jest otwarta na przyjazd polskiego biznesu do kraju, więc "polskie firmy, które potrzebują naszego drewna, skóry i innych surowców, mają wszelkie możliwości, aby utworzyć swoje zakłady produkcyjne na Białorusi"⁶⁹.

Kolejny ważny obszar współpracy między Białorusią a Polską, który był omawiany na forum "Śsiedztwo-2019", w ciągu ostatnich kilku lat nabrał większego znaczenia i dotyczy zjednoczenia wysiłków obu krajów w ramach globalnego projektu "Pas i Droga". W tym względie Mińsk i Warszawa poczyniły już pewne ważne kroki w tym kierunku. W szczególności podpisali oni umowę o utrzymaniu infrastruktury kolejowego mostu granicznego na granicy polsko-białoruskiej. Temat ten był kontynuowany decyzją stron, ogłoszoną pod koniec czerwca 2019 roku, po piątym spotkaniu białorusko-polskiej grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie transportu, o rozpoczęciu w 2020 roku budowy nowego drogowego mostu granicznego na Zapadnym Bugu na przejściu granicznym Domachewo-Słowackie. Realizacja projektu ma potrwać około czterech lat, z czego budowa mostu potrwa rok i dziesięć miesięcy. "Długość mostu będzie wynosić około 209 metrów. Przejście to pozwoli zapewnić dwudziestoczęterogodzinną nieprzerwaną pracę Autostrady Republikańskiej R-94 Brzesko-Polska granica (Domachevo) i przejście graniczne Domachevo, co z kolei zmniejszy obciążenie Mostu Warszawskiego i przejść granicznych Kozlovichi"⁷⁰.

Ale chyba najbardziej znaczącym rezultatem forum ekonomicznego "Śsiedztwo-2019" było porozumienie stron w sprawie opracowania nowego programu współpracy na lata 2021-2027, zainicjowanego przez "Marszałka Senatu RP i Marszałka Województwa Podlaskiego". Jest to program, który będzie dotyczył nie tylko

⁶⁸ Inwestor z Polski uruchomi dużą produkcję mebli w regionie grodzieńskim [Zasób elektroniczny]. - -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investor-iz-polshi-sozdast-krupnoe-mebelnoe-proizvodstvo-v-grodnenskoj-oblasti-317876-2018/>

⁶⁹ Lisatowicz, T. Koltowicz: Białoruś jest otwarta dla polskiego biznesu / T. Lisatowicz // [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/koltovich-belarus-otkryta-dlja-polskiego-biznesa-350234-2019/>

⁷⁰ Lisatowicz, T. Białoruś i Polska rozpoczną budowę nowego mostu na przejściu granicznym Domachevo-Słowacja w 2020 roku / T. Lisatowicz // [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-polsha-v-2020-godu-nachnut-stroit-novyy-most-na-pogranperhode-domachevo-slovatichi-352908-2019/>

projektów transgranicznych, ale także edukacyjnych i komercyjnych"⁷¹. Faktem jest, że w 2020 roku program współpracy transgranicznej Unii Europejskiej "Polska-Białoruś-Ukraina" dobiegnie końca. Dlatego też możemy jedynie przyjąć z zadowoleniem zamiar stron, aby kontynuować ścisłą współpracę nie tylko w krótkim okresie, ale również w dłuższej perspektywie z korzyścią dla narodów obu krajów.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁷¹ Lisatowicz, T. Białoruś i Polska uzgodnili nowy program współpracy / T. Lisatowicz // [Zasób elektroniczny]. - - 2019.
- URL: <https://belta.by/economics/view/belarus-i-polsha-dogovorilis-o-novoj-programme-sotrudnichestva-350246-2019/>

Białoruś - Azerbejdżan: od współpracy przemysłowej do udziału w wystawach

Azerbejdżan jest jednym z tych krajów Wspólnoty Niepodległych Państw, z którymi współpraca ma strategiczne znaczenie dla Republiki Białorusi. Świadczy o tym przede wszystkim wynik 2018 roku, kiedy to białorusko-azerbejdżański obrót handlowy "wyniósł około 465,3 mln dolarów i wzrósł trzykrotnie w porównaniu z 2017 rokiem"⁷². Dużo mówi również fakt, że dostawa białoruskich produktów na rynek azerski odbywa się obecnie na ponad 220 towarach.

Jednym z kluczowych obszarów współpracy pomiędzy Białorusią i Azerbejdżanem staje się coraz częściej współpraca przemysłowa, której okretem flagowym może być Zakład Samochodowy Ganja. Firma założyła już zakłady montażowe białoruskich traktorów, kombajnów zbożowych "Homelmasz", pojazdów Mińskich Zakładów Samochodowych, autobusów elektrycznych "Belkommunmasz". O skuteczności ich działań świadczy co najmniej fakt, że od 2007 roku zmontowano tu ponad 11 tys. ciągników, a także około 3,5 tys. sztuk sprzętu samochodowego i specjalnego. W maju 2019 r. w azerbejdżańskim przedsiębiorstwie otwarto nową linię montażową, "po raz pierwszy z przenośnika zjechała maszyna do zbioru zboża KZS-575 "Palesse GS575" i autobus elektryczny E321"⁷³.

Szczególnym zainteresowaniem cieszy się produkcja autobusów elektrycznych w Ganja, transportu publicznego dla 83 pasażerów, wyposażonego w 26 miejsc siedzących, klimatyzację, monitor informacyjny i system kontroli wideo. Technika ta jest korzystna zarówno pod względem minimalnego wpływu na środowisko, jak i oszczędności energii. "Czas ładowania akumulatora autobusu elektrycznego zdolnego do prędkości do 60 km/h < ... > wynosi tylko sześć minut". Oczekuje się, że w przyszłości zakład samochodowy Ganja będzie produkował do 40 procent części zamiennych do tego przyjaznego dla środowiska sprzętu. W przypadku dość dużego popytu, zdolność produkcyjna firmy pozwoli na wyprodukowanie do 150 autobusów elektrycznych rocznie. W dalszym ciągu realizowane są projekty montażu i dostaw urządzeń komunalnych Mińskiego Zakładu Samochodowego i pojazdów osobowych o średniej pojemności. Ponadto w lipcu 2019 roku w tureckim mieście Kyrykkala, oddalonym o 80 kilometrów od Ankary, przy wsparciu Zakładu Samochodowego

⁷² Igor Łaszenko złożył roboczą wizytę w Azerbejdżanie [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8786>

⁷³ Prezydent Azerbejdżanu spotkał się z wicepremierem Białorusi Łaszenką [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/prezident-azerbajdzhana-vstretilsja-s-vitse-premierom-belarusi-ljaszenko-347392-2019/>

Ganja, powinien rozpocząć swoją pracę montażową ciągników z Mińska w taki sposób, aby do końca tego roku wyprodukować sto samochodów, w przyszłym roku - dwieście. W rezultacie "wydajność zakładu pozwoli na zebranie do trzech tysięcy ciągników rocznie"⁷⁴. Pomoc strony azerbejdżańskiej w tej sprawie pozwoliła na zaoszczędzenie około miliona dolarów tylko na budowie jednego budynku przyszłej produkcji w Turcji.

Innym ważnym kierunkiem współpracy białorusko-azerbejdżańskiej, który silnie rozwinął się wiosną 2019 roku, jest udział białoruskich przedsiębiorstw eksportujących w wydarzeniach wystawienniczych w Azerbejdżanie. W maju odbyła się ekspozycja białoruskich producentów "Białoruś. Smak Natury" został zaprezentowany w Baku na międzynarodowej wystawie rolniczej "Kaspijskie Agro", która już "okazała się ważną platformą dla promowania białoruskich interesów w rolnictwie na azerbejdżańskim rynku"⁷⁵. Wśród ponad dwustu firm z 25 krajów, które zaprezentowały swoje tradycyjne produkty i nowości w różnych sektorach przemysłu rolniczego, swoje możliwości pokazało 25 organizacji i przedsiębiorstw z Białorusi. Tak więc organizacje Narodowej Akademii Nauk Białorusi zaprezentowały innowacyjne urządzenia dla rolnictwa - energooszczędny kombajn do zbioru jagód, lampy LED i promienniki do uprawy roślin w szklarniach. Firma "Belagro Bel" zaproponowała zwiedzającym wystawę "wielomarkowe portfolio maszyn rolniczych produkowanych na Białorusi oraz zintegrowane rozwiązania dla przetwórstwa szerokiej gamy upraw"⁷⁶.

Jeszcze bardziej zróżnicowane białoruskie wyroby można było zobaczyć na wystawie w dziale słodczyce, napoje i artykuły spożywcze. W szczególności "Czerwony Łyk" z Bobrujska zwrócił uwagę takimi nowościami jak: pianka bagienna - w postaci kwiatu róży, o smaku granatu i kaczki; marmolada - w postaci butelek o smaku tequili, wina i koniaku. "Spartak" z Homela pokazał czekoladę - gorzką i mleczną, a także białą z migdałami i kokosem, z orzechami laskowymi i gąbczastymi kulkami, z orzechami laskowymi i płatkami zbożowymi. Białoruska ekspozycja żywności dla dzieci, produktów mięsnych i drobiowych oraz wyrobów Mińskich Zakładów Margarynowych została dodana do wystawy w Baku. Biznesowa część Caspian Agro okazała się bardzo skuteczna również dla białoruskich uczestników. W szczególności

⁷⁴ M. Matiyevsky, M. Montaż produkcji białoruskich traktorów w Turcji powinien zarobić w lipcu / M. Matiyevsky // [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/sborochnoe-proizvodstvo-belorusskih-tractorov-v-turtsii-dolzno-zarabotat-v-ijule-344079-2019/>

⁷⁵ Białoruś jest zainteresowana rozwojem współpracy z Azerbejdżanem w sektorze rolnictwa i działalności przemysłowej [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-zainteresovana-razvivat-s-azerbajdzhanom-sotrudnichestvo-v-apk-i-promkooperatsiju-347429-2019/>

⁷⁶ Białoruś zaprezentowała największą ekspozycję narodową na wystawie rolniczej w Baku [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/belarus-predstavila-krupnejshuju-natsionalnuju-ekspozitsiju-na-selskohozjajstvennoj-vystavke-v-baku-347619-2019/>

dokument dotyczący współpracy został podpisany przez koncern "Belgospisheprom" i Azerbejdżańską Korporację Przemysłową, w którym strony zgodziły się na współpracę "w zakresie dostaw wyrobów tytoniowych pomiędzy kompleksem rolno-przemysłowym "Azertabak" a Grodzieńską Fabryką Tytoniu, która jest częścią koncernu "Belgospisheprom"". ⁷⁷jak również do dzielenia się doświadczeniami produkcyjnymi.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁷⁷ "Belgospisheprom i Azerbejdżańska Korporacja Przemysłowa podpisały protokół o współpracy [Electronic Resource]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belgospisheprom-i-azerbajdzhanskaja-promyshlennaja-korporatsija-podpisali-protokol-o-sotrudnichestve-347723-2019/>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Armenia: zgodnie z pozytywną dynamiką wzrostu

Armenia jest jednym z tych krajów postradzieckich, których obroty handlowe z Republiką Białorusi w 2018 roku miały dodatnią dynamikę wzrostu, wzrosły o ponad 17 procent i przekroczyły 50 milionów dolarów. Tendencja ta nadal dominuje w 2019 roku, w ciągu czterech miesięcy, z których wielkość wzajemnego handlu białorusko-armeńskiego wzrosła o prawie jedną trzecią i wyniosła prawie 20 milionów dolarów. Jednocześnie nadwyżka dla strony białoruskiej przekroczyła 10 milionów dolarów, wzmacniając kluczową pozycję eksportową białoruskich przedsiębiorstw - producentów mleka, śmietany skondensowanej i suchej, traktorów i ciągników, leków, opon, papieru i tektury.

Ważnym elementem współpracy białorusko-armeńskiej jest współpraca inwestycyjna. Wystarczy powiedzieć, że "w 2018 roku Białoruś otrzymała 7,6 miliona dolarów inwestycji z Armenii, w tym 7,5 miliona dolarów bezpośrednich inwestycji. W pierwszym kwartale tego roku [2019] przyciągnięto ⁷⁸3,5 miliona dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Ten obraz partnerstwa pomiędzy Białorusią i Armenią znacząco uzupełnia ponad 80 podmiotów białoruskiej sieci dystrybucji białoruskich przedsiębiorstw działających obecnie na ormiańskiej ziemi oraz 57 przedsiębiorstw z ormiańskim kapitałem - 17 spółek joint venture i 40 zagranicznych działających obecnie na Białorusi. Ponadto "w Armenii działają trzy przedsiębiorstwa z białoruskim kapitałem": Armenisko-białoruski Dom Handlowy "Ar-Be" LLC, "BelAZ Caucasus Trans Service" LLC i "Trade House "BelAR" CJSC⁷⁹. Niemniej jednak, według stron, "jak dotąd było niewiele wspólnych projektów inwestycyjnych, a te, nad którymi się pracuje, są często realizowane w sposób powolny"⁸⁰. Dlatego szczególnie ważne jest dziś, aby nie tylko handlować ze sobą, ale tworzyć wspólne przedsiębiorstwa, aby przedsiębiorstwa z obu krajów współpracowały ze sobą bardziej aktywnie. A takie możliwości istnieją w wielu dziedzinach współpracy.

Jednym z priorytetowych kierunków dwustronnej współpracy białorusko-armeńskiej w nowoczesnych warunkach stało się rolnictwo, ponieważ dla Armenii temat nasycenia rynku bezpiecznymi i wysokiej jakości produktami spożywczymi jest obecnie bardzo ważny. Dlatego międzynarodowe zaangażowanie w tym kierunku ma

⁷⁸ Prezydent Armenii Sargsyan przybył na Białoruś [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/prezident-armenii-sarkisjan-pribyl-v-belarus-353322-2019/>

⁷⁹ Spotkanie z Ambasadorem Nadzwyczajnym i Pełnomocnikiem Republiki Armenii na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8605>

⁸⁰ Miasnikowicz zasugerował, że Armenia powinna aktywować współpracę inwestycyjną [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-predlozhi-armenii-aktivizirovat-investsotrudnichestvo-343419-2019/>

wielkie perspektywy. Chcą to zrobić teraz, jak oświadczył prezydent Armenii A.A. podczas swojej wizyty w Mińsku w lipcu 2019 roku. Sargsyan, "aby stworzyć platformę bezpieczeństwa żywności, na podstawie której będą wdrażane pewne umowy z producentami z różnych krajów"⁸¹. A partnerstwo ze stroną białoruską w tym zakresie wygląda bardzo obiecująco. Świadczy o tym fakt, że w 2018 roku eksport produktów rolnych z Białorusi do Armenii wzrósł o 30% do 13 milionów dolarów. W pierwszych czterech miesiącach 2019 roku liczba ta wzrosła o ponad 20 procent do ponad pięciu milionów dolarów.

Jako działania przyczyniające się do wzrostu obrotów handlowych w rolnictwie strony rozważają dziś nie tylko wspólne działania w zakresie handlu żywnością, lecz również zwiększenie dostaw sprzętu rolniczego i innego, wzmocnienie roli domu handlowego Białorusi w Erewaniu, utworzenie domu handlowego Armenii na ziemi białoruskiej, a także organizację wspólnych przedsięwzięć i współpracę w dziedzinie hodowli zwierząt. Zdając sobie sprawę, że kolejnym krokiem w stosunkach dwustronnych powinno być osiągnięcie wyższego poziomu współpracy, strona białoruska zaproponowała również, w szczególności, "udział w odnowieniu parku sprzętu pasażerskiego Armenii, w programie odnowy urządzeń windowych"⁸².

Innym obiecującym kierunkiem rozwoju białorusko-ormiańskich stosunków partnerskich jest poprawa połączeń transportowych pomiędzy dwoma byłymi republikami radzieckimi. Jak państwo wiedzą, między Białorusią a Armenią nie ma bezpośredniej komunikacji, ale istnieje możliwość stworzenia ich w ramach Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, wraz z odpowiednią infrastrukturą, zapewniając dostawy towarów i ruch tranzytowy między krajami. W szczególności, strony rozważają obecnie możliwość transportu towarów ormiańskich na Białoruś i tranzytu przez jej terytorium koleją. Obiecującym kierunkiem logistycznym w tym zakresie jest wykorzystanie "drogi północ-południe w budowie, która połączy Gruzję z Iranem" oraz FEZ w mieście Meghri, gdzie znajduje się wolna strefa ekonomiczna. Jest to dobra okazja do poszerzenia geografii dostaw białoruskich towarów"⁸³.

Wszystkie te fakty pokazują, że Armenia była i pozostaje dla Białorusi państwem, z którym oficjalny Mińsk dąży do rozszerzenia handlowego i gospodarczego komponentu stosunków dwustronnych i jest gotowa "uczestniczyć we wszelkich

⁸¹ Armenia jest zainteresowana rozwojem współpracy z Białorusią w dziedzinie rolnictwa [Zasoby elektroniczne]. - -- 20190. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/armenija-zainteresovana-razvivat-sotrudnichestvo-s-belarusiju-v-oblasti-selskogo-hozjajstva-353502-2019/>

⁸² Białoruś jest gotowa wziąć udział w odnowieniu parku maszyn pasażerskich Armenii [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-gotova-uchastvovat-v-obnovlenii-parka-passazhirskoj-tehniki-armenii-334782-2019/>

⁸³ Szefowie agencji transportowych Białorusi i Armenii wskazali na punkty rozwoju współpracy [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/glavy-transportnyh-vedomstv-belarusi-i-armenii-nametili-tochki-rosta-sotrudnichestva-354239-2019/>

projektach, również tych w Armenii, które będą interesujące dla partnerów armeńskich"⁸⁴.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁸⁴ Prezentacja referencji przez ambasadorów obcych państw [Zasób elektroniczny]. - – 2019. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vruchenie-veritelnyx-gramot-poslami-zarubezhnyx-gosudarstv-20325/

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś-Uzbekistan: zidentyfikowane obszary priorytetowe partnerstwa

W czerwcu 2019 roku w Mińsku odbyło się siódme posiedzenie białorusko-uzbeckiej komisji międzyrządowej ds. współpracy dwustronnej, w ramach którego strony omówiły priorytetowe obszary współpracy, w tym kompleks rolno-przemysłowy, przemysł maszynowy, spożywczy i farmaceutyczny, przemysł lekki, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii współpracy przemysłowej. Przypomnijmy, że od 2017 roku na ziemi uzbeckiej działają już dwa zakłady montażowe białoruskiego sprzętu z udziałem kapitału białoruskiego - JV Amkodor-Agrotextmash i JV UzBelAgromash, a od 2018 roku - producent obuwia UzShoes, którego założycielem jest białoruski holding Marko. Wreszcie, "we wrześniu 2018 roku w Taszkencie prezydenci Białorusi i Uzbekistanu otworzyli nowy zakład montażu sprzętu Amkodor"⁸⁵. W ramach siódmego posiedzenia komisji międzyrządowej strona białoruska zaproponowała realizację nowych projektów na dużą skalę w dziedzinie budowy **maszyn w celu** uruchomienia produkcji samochodów ciężarowych, specjalnych i przyczep, autobusów na paliwo NGV. Co więcej, Mińskie Zakłady Samochodowe są już "gotowe do wzięcia udziału w tworzeniu takich zakładów produkcyjnych o wysokim stopniu lokalizacji"⁸⁶.

Jeśli chodzi o współpracę w **rolnictwie**, strony osiągnęły porozumienie o utworzeniu kompleksów mleczarskich w Uzbekistanie "kosztem strony uzbeckiej, z udziałem białoruskich organizacji projektowo-budowlanych, dostaw białoruskiego sprzętu, dostaw bydła białoruskiej selekcji"⁸⁷. I już podjęły konkretne kroki w tym kierunku. W szczególności już w kwietniu 2019 roku w regionie Taszkienckim powstało wspólne przedsiębiorstwo "Zdravushka Taszkent", które będzie zajmowało się budową fabryki przetwarzającej mleko i produkty mleczne dla tysiąca sztuk bydła.

Mówiąc o perspektywach współpracy w **przemśle lekkim**, należy zauważyć, że w pierwszym kwartale 2019 roku obroty handlowe przedsiębiorstw Bellegpromu z Uzbekistanem przekroczyły cztery i pół miliona dolarów. Z Białorusi na uzbecki rynek zaopatrywano się w tkaniny "Mogotex", "Kamvol", tkaniny nadprożowe "Belfa", gorsety spółki joint venture "Milavitsa". Podstawą przywozu była przędza bawełniana, dzianiny i włókna bawełniane. Niemniej jednak Bellegprom rozważa dodatkowe

⁸⁵ Białoruś - Uzbekistan [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://mfa.gov.by/bilateral/cis/uzbekistan/>

⁸⁶ Władimir Dwornik wziął udział w posiedzeniu międzyrządowej komisji ds. współpracy dwustronnej Białorusi i Uzbekistanu [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://government.gov.by/ru/content/8847>

⁸⁷ Rząd Białorusi oferuje Uzbekistanowi duże projekty w zakresie produkcji sprzętu [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pravitelstvo-belarusi-predlagaet-uzbekistanu-masshtabnye-proekty-po-proizvodstvu-tehniki-113-2019/>

możliwości współpracy i rozwoju więzi kooperacyjnych z uzbeckimi partnerami. Jest to kwestia wspólnej pracy "nad dostawami pożądanej produkcji - przędzy z włókien syntetycznych, tkanin, tkanin runowych, gorsetów i wyrobów pończoszniczych, przędzy bawełnianej"⁸⁸. Obiecujące są również projekty dotyczące wejścia baranowiczskiego stowarzyszenia produkcji bawełny do uzbeckiego klastra bawełnianego i włókienniczego oraz rozszerzenia wspólnej produkcji obuwia.

Nowe możliwości współpracy białorusko-uzbeckiej w **przemśle farmaceutycznym** otwiera porozumienie o współpracy w sferze inwestycyjnej i informacyjnej, podpisane w czerwcu 2019 roku przez administrację wolnych stref ekonomicznych "Witebsk" i "Kosonsoy-Pharm" w obwodzie namangańskim Uzbekistanu. Faktem jest, że FEZ "Kosonsoy-Pharm", utworzony w maju 2017 roku, specjalizuje się w rozwoju przedsiębiorstw w przemyśle farmaceutycznym, którego działalność prowadzi również kilku mieszkańców FEZ "Witebsk". Dlaczego "przyciąganie inwestycji w projekty dotyczące tworzenia produkcji leków i wyrobów medycznych jest jednym z najbardziej perspektywicznych kierunków współpracy pomiędzy administracjami dwóch SSE"⁸⁹.

Należy przypomnieć, że we wrześniu 2018 roku podczas rozmów szefów państw A. Łukaszenki i S. Merziewa zauważono, że "państwa mają potencjał do zwiększenia obrotów handlowych do 1 mld dolarów"⁹⁰. Zadanie ma być wykonane w ciągu trzech lub czterech lat. W tym celu w listopadzie 2018 r. szefowie rządów obu państw podpisali konkretny i szczegółowy plan realizacji zawartych porozumień - mapę drogową, która "obejmuje ponad 100 działań mających na celu promowanie dwustronnego handlu towarami i usługami".⁹¹ Jak również zapewnienie wzajemnego dostępu do rynków stron i współpracy w dziedzinie współpracy przemysłowej, rolnictwa, przemysłu lekkiego, farmaceutycznego i ochrony zdrowia, budownictwa, petrochemii, energetyki.

⁸⁸ "Bellegprom planuje rozszerzyć współpracę z Uzbekistanem [Zasoby elektroniczne]". - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bellegprom-planiruet-rasshirit-sotrudnichestvo-s-uzbekistanom-333-2019/>

⁸⁹ FEZ "Witebsk" i uzbecki "Kosonsoy-Pharm" będą rozwijać współpracę inwestycyjną [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-vitebsk-i-uzbekskaja-kosonsoj-farm-budut-razvivat-investitsionnoe-sotrudnichestvo-352766-2019/>

⁹⁰ Matiyevsky, M. Łukashenko i Merziew uważają za możliwe podniesienie poziomu obrotów handlowych do 1 miliarda dolarów / Matiyevsky // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: https://www.belta.by/president/view/lukashenko-i-mirzиеv-schitajut-vozmozhnym-podnjat-uroven-tovarooborota-do-1-mlrd-317697-2018/?utm_source=beltatm_medium=newstm_campaign=accent

⁹¹ Podpisanie mapy drogowej dotyczącej rozwoju współpracy pomiędzy Białorusią a Uzbekistanem [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8364>

Dość szybko ten dokument zaczął przynosić realne rezultaty. Wystarczy powiedzieć, że już pod koniec 2018 r. "obroty w handlu wzajemnym wzrosły 2,5 raza"⁹². I są wszelkie powody, aby wierzyć, że zadanie postawione przez prezydentów obu państw zostanie pomyślnie zrealizowane, jeśli obecna dynamika rozwoju współpracy białorusko-zbeckiej będzie kontynuowana.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁹² Wzrost obrotów handlowych i nowe projekty - Ambasador Uzbekistanu o dynamice stosunków z Białorusią [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/rost-tovarooborota-i-novye-proekty-posol-uzbekistana-o-dinamike-otnoshenij-s-belarusiju-333099-2019/>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Uzbekistan: od umowy do konkretnych projektów

Jeszcze we wrześniu 2018 roku w Taszkencie Białoruś i Uzbekistan podpisały umowę międzyrządową o współpracy społeczno-gospodarczej na lata 2019-2023, która odzwierciedlała kluczowe umowy na najwyższym szczeblu, mające na celu rozwój stosunków białorusko-uzbeckich i podniesienie ich na nowy jakościowo poziom, w tym w dziedzinie nauki i technologii. Jednocześnie na szczeblu Państwowego Komitetu Nauki i Technologii Białorusi i Ministerstwa Rozwoju Innowacji Uzbekistanu została przyjęta umowa o współpracy naukowo-technicznej, która przewiduje rozwój i wzmocnienie długotrwałej współpracy naukowo-technicznej w takich priorytetowych dziedzinach, jak energetyka, medycyna, nano- i biotechnologia, technologie informacyjno-komunikacyjne, robotyka, technologie rolno-przemysłowe, a także zawierała umowę "o realizacji wspólnych projektów naukowo-technicznych".⁹³ W celu koordynacji tej współpracy strony powołały wspólną komisję ds. współpracy naukowo-technicznej, której pierwsze posiedzenie odbyło się w kwietniu 2019 roku w Mińsku i w ramach której podpisano wykonawczy program współpracy naukowej, technicznej i innowacyjnej na lata 2019-2020.

Zgodnie z tym dokumentem, dwie byłe republiki radzieckie zgodziły się rozwijać współpracę naukowo-techniczną w zakresie zaawansowanych technologii, realizować wspólne projekty naukowo-techniczne, współpracować w zakresie wymiany informacji naukowo-technicznych oraz prowadzić badania i rozwój we wspólnym interesie. Są to projekty z zakresu inżynierii mechanicznej, rolnictwa i technologii rolno-przemysłowych, medycyny i farmacji, nowych materiałów, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, genetyki biotechnologii, wybrane "w wyniku konkursu wspólnych projektów naukowo-technicznych na lata 2019-2021, który odbył się w priorytetowych obszarach współpracy dwustronnej <...>. Ponadto strony planują utworzenie co najmniej dwóch wspólnych laboratoriów badawczych na Białorusi i w Uzbekistanie⁹⁴. W sumie uzgodniono listę 15 wspólnych projektów w różnych obszarach do współfinansowania. Podjęto już szereg konkretnych kroków w celu rozwoju tej dziedziny współpracy.

I tak w lutym 2019 roku Białoruski Narodowy Uniwersytet Techniczny i Państwowy Uniwersytet Techniczny im. Islamu Karimowa Taszkienta uzgodniły utworzenie

⁹³ Białoruś i Uzbekistan podpisały umowę o współpracy w dziedzinie nauki i techniki [Zasoby elektroniczne]. -- 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belarus-i-uzbekistan-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve-v-oblasti-nauki-i-tehnologii-317747-2018/>

⁹⁴ Białoruś i Uzbekistan realizują 15 wspólnych projektów naukowych i technicznych [Zasoby elektroniczne]. -- 2019. - URL: <https://belta.by/society/view/belarus-i-uzbekistan-realizujut-15-sovmestnyh-nauchno-tehnicheskikh-proektov-343295-2019/>

wspólnego parku naukowo-technologicznego, który będzie pierwszym uniwersyteckim obiektem infrastruktury innowacyjnej w Uzbekistanie. Jako współzałożyciel w tym projekcie będzie uczestniczył park naukowo-technologiczny BNTU "Politechnika", który "zintegruje potencjał naukowy i innowacyjny BNTU i TaszSU, zwiększy doświadczenie Białoruskiego Uniwersytetu w inkubacji projektów z zakresu zaawansowanych technologii, wspólnie z udziałem studentów, magistrów i doktorantów obu uczelni będzie rozwijał produkcję opartą na nauce na poziomie międzynarodowym"⁹⁵. A pierwszym wspólnym projektem innowacyjnym w technoparku będzie rozwój i produkcja urządzeń medycznych.

Szkolenia w nowym instytucie będą prowadzone w języku rosyjskim w takich dziedzinach, jak inteligentne urządzenia, maszyny i produkcja, mechatronika komputerowa, urządzenia i systemy biotechnologiczne i medyczne, zarządzanie innowacyjnymi projektami przedsiębiorstw przemysłowych. Ważny szczegół: absolwenci otrzymają dyplom białoruskiego uniwersytetu, który jest uznawany za dokument wyższego wykształcenia w tym środkowoazjatyckim kraju.⁹⁶

Również Białoruski Uniwersytet Państwowy jest poważnie zaangażowany we współpracę z uzbeckimi partnerami. Zakres tematyczny potencjalnych interakcji w sferze innowacji został wyraźnie pokazany na wystawie białoruskich producentów Made in Belarus, która odbyła się we wrześniu 2018 roku w Taszkencie, gdzie zaprezentowano ponad 30 osiągnięć naukowych i technicznych w dziedzinie rolnictwa, medycyny i farmacji, przemysłu spożywczego, a także przyrządy pomiarowe, urządzenia do produkcji wyrobów z pianki poliuretanowej, technologie nakładania powłok funkcjonalnych, tworzenie żaroodpornych materiałów do oczyszczania wody. Wystawcy i goście wystawy wykazali również duże zainteresowanie stoiskiem BSU "Tumodex", "Prospidelong" i "Zisplatel" leków przeciwgrzybiczych. Powodują one śmierć komórek nowotworowych, zapobiegają przerzutom, przyczyniają się do zmniejszenia obciążenia toksycznego organizmu⁹⁷. Należy zauważyć, że temat ten jest ważny dla Białorusi i Uzbekistanu w zakresie współpracy przemysłowej. Przecież "strony planują założyć dwa przedsiębiorstwa farmaceutyczne. Jeden będzie się specjalizował w produkcji leków onkologicznych,

⁹⁵ W Uzbekistanie z udziałem BNTU powstaje pierwszy uniwersytecki technopark [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/v-uzbekistane-pri-uchastii-bntu-sozdaetsja-pervyj-universitetskij-tehnopark-335511-2019/>

⁹⁶ W Taszkencie powstanie białorusko-uzbecki instytut stosowanych kwalifikacji technicznych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belorusko-uzbekskej-institut-prikladnyh-tehnicheskikh-kvalifikatsij-sozdatut-v-tashkente-345862-2019/>

⁹⁷ Ponad 30 osiągnięć naukowych i technicznych zostanie zaprezentowanych przez BSU na wystawie w Taszkencie [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/bolee-30-nauchno-tehnicheskikh-razrabotok-predstavit-bgu-na-vystavke-v-tashkente-317246-2018/>

drugi w produkcji leków opracowanych na bazie ziół rosnących w Uzbekistanie"⁹⁸. W sumie na tej wystawie w Taszkencie zaprezentowano ponad sto osiągnięć naukowych i technicznych organizacji Ministerstwa Edukacji i Narodowej Akademii Nauk Białorusi.

Białoruski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. Tanka również aktywnie współpracuje z uzbeckimi partnerami, co we wrześniu 2018 roku ułatwiło otwarcie białorusko-uzbeckiego centrum edukacyjnego na bazie Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Nizamiego Taszkienta, który strony uważają za "platformę rozwoju i wzmocnienia białorusko-uzbeckiej współpracy w dziedzinie edukacji i kultury"⁹⁹. Ponadto, uczelnie te realizują obecnie wspólnie program edukacyjny w zakresie logopedii oraz projekt w ramach programu na drugim poziomie szkolnictwa wyższego w sieciowej formie współpracy w specjalnościach "edukacja włączająca" i "pedagogika naprawcza".

FOR AUTHOR USE ONLY

⁹⁸ M. Matievskiy, M. Białoruś i Uzbekistan planują utworzenie wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie farmacji, budowy maszyn i rolnictwa / M. Matievskiy // [Zasoby elektroniczne]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-uzbekistan-planirujut-sozdat-sovmestnye-predpriyatija-v-farmatsevtike-mashinostroenii-i-apk-317534-2018/>

⁹⁹ A. Gryszkiewicz, A. Białorusko-Uzbeckie Centrum Edukacyjne zostało otwarte w Taszkienkim Pedagogicznym Uniwersytecie / A. Gryszkiewicz/ [Zasób elektroniczny]. - – 2018. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belorusko-uzbekskij-obrazovatelnyj-tsentr-otkrylsja-v-tashkentskom-peduniversitete-318451-2018/>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś - Uzbekistan: priorytet - współpraca przemysłowa

Jeszcze we wrześniu 2018 roku na najwyższym szczeblu Białoruś i Uzbekistan doszły do wniosku, że w ich stosunkach dwustronnych priorytetowym obszarem współpracy "powinno być rozszerzenie współpracy przemysłowej w zakresie budowy maszyn, kompleksu rolno-przemysłowego, transportu i przemysłu farmaceutycznego oraz informatyki"¹⁰⁰. Nieco później, w listopadzie 2018 roku, na szczeblu szefów rządów obu państw ogłoszono, że partie "będą pracować nad utworzeniem wspólnej produkcji mleka, leków, sprzętu medycznego, mini ciągników i osprzętu dodatkowego, a także rowerów, wspólnego przedsiębiorstwa transportowego i logistycznego"¹⁰¹. Należy przypomnieć, że do czasu podpisania mapy drogowej dotyczącej współpracy między Białorusią a Uzbekistanem na ziemi uzbeckiej działały już trzy zakłady montażowe białoruskiego sprzętu. W szczególności spółka joint venture Amkodor-Agrotehmash produkuje maszyny do budowy dróg. "UzBelAgromash produkuje linię maszyn Bobruiskagromash: są to przyczepy ciągnikowe, mieszalniki pasz, kosiarki. Poza tym, ciągniki MTZ są montowane w Taszkienckich Zakładach Maszyn Rolniczych. Współpraca pomiędzy firmami została rozpoczęta w 2016 roku"¹⁰². Jeśli chodzi o Mińskie Zakłady Ciągnikowe, to we wrześniu 2018 roku na białorusko-uzbeckim forum biznesowym w Taszkencie kierownictwo przedsiębiorstwa wyraziło plany otwarcia kolejnego zakładu montażowego w Uzbekistanie - tym razem gąsienicowego i ogrodniczego. "Nowe przedsiębiorstwo, które ma być zlokalizowane w Karakalpakstanie, będzie produkować około 200 maszyn rolniczych rocznie"¹⁰³.

Rozważa możliwości stworzenia wspólnych produkcji montażowych wyrobów technicznych na terytorium Uzbekistanu i gospodarstwo "Gomselmash", które eksperci spędzili w lutym 2019 r. negocjacje "z przedstawicielami chojszczyny obszaru Taszkentu, kierownictwo JSC "Uzagroteksanoatholding", JSC "Technolog", odwiedzili centrum handlowe "SN INVEST" Ltd¹⁰⁴". Interesujące perspektywy

¹⁰⁰ Negocjacje z prezydentem Uzbekistanu Shavkatem Merziyevem [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/peregovory-s-prezidentom-uzbekistana-shavkatom-mirziyevym-19489

¹⁰¹ Podpisanie mapy drogowej dotyczącej rozwoju współpracy pomiędzy Białorusią a Uzbekistanem [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8364>

¹⁰² M. Matievskiy, M. Białoruś i Uzbekistan planują utworzenie wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie farmacji, budowy maszyn i rolnictwa / M. Matievskiy // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/belarus-i-uzbekistan-planirujut-sozdat-sovmestnye-predpriyatiya-v-farmatsevtike-mashinostroenii-i-apk-317534-2018/>

¹⁰³ MTW otworzy w Uzbekistanie zakład montażowy maszyn gąsienicowych i ogrodniczych [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-otkroet-sborochnoe-proizvodstvo-gusenichnoj-i-sadovoj-tehniki-v-uzbekistane-318069-2018/>

¹⁰⁴ "Gomselmashch planuje utworzenie wspólnych zakładów montażowych w Uzbekistanie [Zasoby elektroniczne]". - - 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/gomelmash-planiruet-sozdat-sovmestnye-sborochnye-proizvodstva-v-uzbekistane-338356-2019/>

rozwoju współpracy przemysłowej z uzbeckimi partnerami otwierają się dziś także dla innych podmiotów gospodarczych w regionie Homelszczyzny. Należą do nich Homelska Obwodowa Rolnicza Stacja Doświadczalna, Fabryka Cukiernicza Spartak oraz Svetlogorsk Khimvolokno, OJSC, których produkty cieszą się dużym zainteresowaniem w tym środkowoazjatyckim kraju. Z tego powodu "uzbeccy inwestorzy są gotowi zainwestować swój kapitał w rozwój przedsiębiorstwa"¹⁰⁵.

Obwód grodzieński planuje również przyczynić się do rozwoju białorusko-uzbeckiej współpracy produkcyjnej. I tak, w ramach międzynarodowego forum biznesowego "Euroregion "Niemen-2018", które odbyło się we wrześniu 2018 roku w Grodnie, ogłoszono o rozpoczęciu budowy z udziałem kapitału uzbeckiego zakładu przetwórstwa w Smorgonie. "Kwota inwestycji wyniesie około 30 milionów euro. < ... > W przedsiębiorstwie będzie pracować około 1,2 tys. pracowników" . A nowe przedsiębiorstwo ma zostać uruchomione w ciągu dwóch lat. Ważny szczegół: budowa zakładu będzie zajmować mieszkańca wolnej strefy ekonomicznej "Grodnoinvest" - Uzbecka LLC "Europlastics Invest". Produkty firmy mają być eksportowane na rynki krajów Unii Europejskiej - Polski, Francji i Niemiec. Jednocześnie we wrześniu 2018 r. baranowickie stowarzyszenie producentów bawełny przystąpiło do uzbeckiego klastra producentów bawełny. Istotą tej interakcji jest uprawa bawełny na ziemi uzbeckiej, przetwarzanie jej i "zabieranie materiału na przędzę, nici, które są niezbędne < ... > w młynie. Okazuje się, że jest tańszy i bardziej rozsądny"¹⁰⁶.

Ponadto spółka Motovelozavod LLC, która w sierpniu 2018 roku podpisała porozumienie intencyjne z chojszczyzną regionu Andiżan w celu uruchomienia produkcji sprzętu rowerowego w regionie, planuje zostać aktywnym uczestnikiem współpracy produkcyjnej z uzbeckimi partnerami. Strony uzgodniły "ustanowienie długoterminowej i obopólnie korzystnej współpracy, jak również przyznanie preferencji i przywilejów wspólnym przedsiębiorcom utworzonym dla innych wspólnych przedsiębiorstw z udziałem inwestycji zagranicznych w Uzbekistanie"¹⁰⁷. Wreszcie, Białoruś i Uzbekistan zamierzają rozwijać wzajemnie korzystną współpracę w branży cukierniczej, gdzie "chodzi o stworzenie licencjonowanej produkcji". Po stronie białoruskiej w projekcie bierze udział zakład cukierniczy ¹⁰⁸"Kommunarka".

¹⁰⁵ Uzbekistan jest zainteresowany współpracą z regionem homelskim [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://belta.by/regions/view/uzbekistan-zainteresovan-v-promyshlennoj-koooperatsii-s-gomelskoj-oblastiju-327270-2018/>

¹⁰⁶ Kombajn Matijewskiego, M. Baranowiczego został włączony do uzbeckiego grona producentów bawełny / M. Matijewskiego // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/baranovichskij-kombinat-voshel-v-uzbekskej-klastej-proizvoditelej-hlopka-317839-2018/>

¹⁰⁷ Zakład Motoryzacyjny utworzy JV w Uzbekistanie [Zasoby Elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/motovelozavod-sozdast-sp-v-uzbekistane-314017-2018/>

¹⁰⁸ Białoruś i Uzbekistan planują stworzyć wspólną produkcję wyrobów cukierniczych [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-uzbekistan-planirujut-sozdat-sovmestnoe-proizvodstvo-konditerskich-izdelij-306531-2018/>

Miejmy nadzieję, że wszystkie te projekty pomogą Białorusi i Uzbekistanowi osiągnąć w najbliższych latach strategiczny cel, jakim jest zwiększenie wzajemnego obrotu handlowego do miliarda dolarów.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś-Mongolia: od umowy ogólnej do mapy drogowej

W czerwcu 2019 r. w Ułan Batorze odbyło się piąte posiedzenie wspólnej białorusko-mongolskiej komisji ds. współpracy handlowej i gospodarczej, na którym rozważono kwestie praktycznej realizacji międzyrządowej ogólnej umowy o udzieleniu kredytu eksportowego oraz podpisano plan działania na rzecz rozwoju współpracy między Republiką Białorusi a Mongolią na lata 2019-2021.

Przypominamy, że ogólna umowa międzyrządowa w sprawie kredytu eksportowego, przyjęta w kwietniu 2019 roku, umożliwi dostawy białoruskiego sprzętu do Mongolii. Zgodnie z tym dokumentem "w najbliższych latach strony rozpatrzą kwestie zaopatrzenia w sprzęt przeciwpożarowy, rolniczy, komunalny, drogowy i do czyszczenia dróg, windy osobowe i wagony kolejowe¹⁰⁹. Zaznacza się również, że w Mongolii, przy wykorzystaniu białoruskich technologii, powstanie klastr mleczarski w ramach zakładu mleczarskiego i gospodarstw mlecznych, a także "badane są możliwości rozwoju współpracy w sektorach budownictwa, górnictwa i edukacji, a także rozszerzenia dwustronnych ram prawnych"¹¹⁰.

Należy zauważyć, że od czasu nawiązania białorusko-mongolskich stosunków dyplomatycznych w styczniu 1992 roku eksport białoruski tradycyjnie stanowi podstawę handlu dwustronnego. Na koniec 2018 roku, przy całkowitym obrocie handlowym w wysokości 19,5 miliona dolarów, wartość eksportu z Białorusi przekroczyła 19 milionów dolarów, z nadwyżką dla strony białoruskiej - 18,8 miliona dolarów. Podstawą dostaw towarów z Białorusi do Mongolii było mleko, skondensowana i suszona śmietana, ciężarówki, pojemniki plastikowe, maszyny drogowe i budowlane, masło, leki, pieczywo i wyroby cukiernicze z mąki, syntetyczne włókna surowe, obuwie, cukier, silniki i agregaty prądotwórcze. W tym samym roku 2018 obrót usługami między tymi dwoma krajami wzrósł prawie 1,8-krotnie, przekraczając wartość sześciu milionów dolarów.

Fakty pokazują, że stosunki dwustronne między Białorusią a Mongolią znacznie się zacieśniły w ciągu ostatnich sześciu lat po: 1) ustanowieniu w 2013 r. wspólnej białorusko-mongolskiej komisji ds. współpracy handlowej i gospodarczej; 2) otwarciu w czerwcu 2014 r. ambasady Białorusi w Ułan Bator; 3) ustanowieniu w 2015 r.

¹⁰⁹ Białoruś udzieli Mongolii kredytu eksportowego na zakup sprzętu [Zasobów Elektronicznych]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predostavit-eksportnyj-kredit-mongolii-na-pokupku-svoej-tehniki-345020-2019/>

¹¹⁰ W Ułan Batorze odbyło się regularne posiedzenie Białorusko-Mongolskiej Komisji Współpracy Handlowej i Gospodarczej [Zasoby Elektroniczne]. - - 2019. - URL: <http://mongolia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/ddb45d27a11bdef0.html>

wspólnej białorusko-mongolskiej komisji ds. współpracy naukowej i technicznej oraz dwustronnej międzyagencyjnej grupy roboczej ds. współpracy w rolnictwie.

W czerwcu 2018 roku, przy okazji szczytu Szanghajskej Organizacji Współpracy w chińskim mieście Qingdao, prezydenci obu państw A. Łukaszenka i H. Battulga oświadczyli na spotkaniu dwustronnym, że "Białoruś i Mongolia znajdują się pomiędzy dużymi państwami lub blokami, dlatego ważne jest, aby móc skorzystać z tej pozycji i znaleźć korzyści w gospodarce"¹¹¹. W tym czasie strona białoruska wyraziła chęć założenia na ziemi mongolskiej wysokowydajnych przedsiębiorstw i urzędów produkcyjnych, a strona mongolska wyraziła zainteresowanie przede wszystkim uruchomieniem produkcji mleczarskiej z wykorzystaniem białoruskich technologii.

Ogólnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich pięciu lub sześciu lat ramy prawne w stosunkach między Białorusią a Mongolią zostały rozszerzone, a współpraca handlowa i gospodarcza została wzmocniona. Rozpoczęto współpracę w dziedzinie rolnictwa i nauki-techniki. Przywrócono dwustronne więzi w dziedzinie edukacji i sportu¹¹². A w przyszłości strona mongolska jest zainteresowana nie tylko aktywniejszą współpracą z Białorusią w zakresie rolnictwa, budowy maszyn, przemysłu spożywczego, nauki, edukacji, lecz również widzi duże możliwości w szerokim wzajemnym wykorzystywaniu potencjału tranzytowego drugiej strony. I tak, zdaniem szefa Ministerstwa Spraw Zagranicznych Mongolii D. Tsogtbaatara, "Białoruś może stać się rynkiem zbytu dla Mongolii i jej towarów do Europy, a Mongolia - przewodnikiem po Azji dla białoruskich produktów"¹¹³.

Ponadto ciekawe perspektywy otwierają się w białorusko-mongolskiej współpracy w dziedzinie edukacji, której podstawowym elementem jest międzyrządowa umowa o współpracy w tym zakresie, podpisana w 2013 roku, która przewiduje możliwość corocznej wymiany studentów na szkolenia na uczelniach stron. Wdrażając postanowienia niniejszego dokumentu oraz w ramach realizacji Porozumienia o współpracy i współdziałaniu pomiędzy Somon Dalanzadgadem, Celagiem Umnugovem i miastem Żodino, podpisanego w 2016 r., "w roku akademickim

¹¹¹ Negocjacje z prezydentem Mongolii Chaltmagiinem Battulgą [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-prezidentom-mongolii-xaltmagijn-battulgoj-18894/

¹¹² Zapis podejścia do prasy ministra spraw zagranicznych Białorusi W. Makieja po wynikach negocjacji z ministrem spraw zagranicznych Mongolii (4 czerwca 2018 r., Mińsk) [Zasób elektroniczny]. - - 2018. - URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/d211839fb93936d7.html

¹¹³ Tsogtbaatar, D. Białoruś może stać się wyjściem do Europy dla Mongolii i jej towarów / D. Tsogtbaatar // [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/belarus-mozhet-stat-dlja-mongolii-i-ee-tovarov-vyehodom-v-evropu-6281/>

2017/2018 sześciu obywateli Mongolii zapisało się na szkolenie w Oddziale BNTU" Kolegium Państwowe Žodino "¹¹⁴.

Wszystkie te fakty pokazują, że Białoruś i Mongolia nadal mają wiele niewykorzystanych możliwości współpracy. I "zadaniem obu rządów jest nie przegapić tych możliwości, stworzyć warunki do ich przełożenia na konkretne, wzajemnie korzystne projekty gospodarcze"¹¹⁵.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹¹⁴ Współpraca humanitarna [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: http://mongolia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/cultural/e6d8f5ae8191d258.html

¹¹⁵ Spotkanie z ministrem spraw zagranicznych Mongolii [Zasoby elektroniczne]. - - 2018. - URL: http://mongolia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/cultural/e6d8f5ae8191d258.html

FOR AUTHOR USE ONLY

Park Przemysłowy Great Stone: w drodze do nowych technologii i inwestycji

W lipcu 2019 roku na terenie 116 Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Great Stone" odbędzie się Międzynarodowe Forum Współpracy Regionalnej i Rozwoju w ramach inicjatywy "Belt and Way", którego celem jest przyciągnięcie nowych inwestycji i inwestorów, wzmocnienie więzi pomiędzy międzynarodową społecznością inwestycyjną, przedstawicielami biznesu i władzami, zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej na poziomie międzynarodowym oraz utrwalenie statusu najbardziej otwartego i komfortowego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej wzdłuż Pasa Gospodarczego. Będzie to pierwsze regionalne forum międzynarodowe w ramach inicjatywy "Belt and Way", której pomysł "należy do liderów Białorusi i Chin - zgodzili się na to na spotkaniu w Qingdao". < ... > Jest to kwestia zaproszenia na to wydarzenie środowisk biznesowych z największych krajów, które są właścicielami technologii i inwestycji".

Należy przypomnieć, że w czerwcu 2018 roku na posiedzeniu Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy, które odbyło się w Qingdao w Chinach, zauważono, że w ramach planu wspólnych działań Białoruś zrobiła już pierwszy krok w kierunku dostosowania narodowych strategii rozwoju, a także połączenia Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej z inicjatywą "Pasy i drogi". W naszym kraju, realizacja projektu Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy "Wielki Kamień" "w pełni odpowiada identyfikacji nowych punktów kontaktowych i rozszerzeniu obszarów współpracy". Nie na darmo została ustalona nazwa ¹¹⁷"Jedwabna Perła Szlaku". A w kwietniu 2019 roku przywódcy Białorusi i Chin złożyli swoje podpisy pod koncepcją zorganizowania Forum Współpracy Regionalnej i Rozwoju w ramach inicjatywy "Belt i droga".

Fakty pokazują, że etap budowy infrastruktury, warunki budowlane, tworzenie niektórych dokumentów regulacyjnych w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym jest już za nami. A dziś "sukces projektu zależy przede wszystkim od naszych mieszkańców"¹¹⁸. Na początku maja 2019 roku w "Wielkim Kamieniu" zarejestrowano

¹¹⁶ Matveev, V. Wyniki wizyty białoruskiej delegacji w Chinach: nowe umowy handlowe i kurs inwestycji bezpośrednich (w języku rosyjskim) / V. Matveev // [Zasób elektroniczny]. 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/itogi-vizita-belorusskoj-delegatsii-v-kitaj-novye-dogovorenosti-v-torgovle-i-kurs-na-prjamye-345691-2019/>

¹¹⁷ Posiedzenie Rady Szefów Państw Szanghajskiej Organizacji Współpracy [Zasoby Elektroniczne]. - -- 2018. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-glav-gosudarstv-shanxajskoj-organizatsii-sotrudnichestva-18898/

¹¹⁸ Krutoy, D. Sukces chińsko-białoruskiego parku przemysłowego zależy dziś od jego mieszkańców / D. Krutoy // [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/uspeh-kitajsko-belorusskogo-industrialnogo-parka-segodnja-zavisit-ot-ego-rezidentov-6857/>

44 mieszkańców. Ważne jest, aby obejmowały one nie tylko firmy z Chin i Białorusi, ale także inwestorów i producentów z Austrii, Niemiec, Izraela, Litwy, Rosji i Stanów Zjednoczonych. Ich działalność ilustruje fakt, że "Wielki Kamień" to "nie tylko lub nie tyle strefa produkcyjna, co przede wszystkim unikalny i jedyny w swoim rodzaju inkubator zaawansowanych pomysłów na to, jak zapewnić synergię pomiędzy celami efektywnego procesu produkcyjnego a rozwojem zrównoważonego, przyjaznego dla środowiska i społecznie efektywnego środowiska miejskiego"¹¹⁹. W przyszłości może on stać się prototypem nowego typu przemysłowo-logistycznego centrum miejskiego, które może sprawić, że sieć "Belts and Ways" będzie naprawdę zrównoważona i efektywna.

Inną charakterystyczną cechą Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego jest to, że 28 mieszkańców Wielkiego Kamienia rozpoczęło już produkcję swoich wyrobów lub jest w fazie aktywnej budowy. Wśród mieszkańców, którzy już opanowali produkcję, są MAZ-Weichay LLC i Chengdu Xinju Silk Road Development LLC, które otworzyły zakład produkujący superkondensatory. W 2019 roku amerykański producent IPG Photonics firma RuchTech ma rozpocząć produkcję laserów światłowodowych. Łącznie do końca roku ma zostać oddanych do użytku około dziesięciu kolejnych zakładów produkcyjnych. Ogólnie rzecz biorąc, "po uruchomieniu przedsiębiorstw, które już znajdują się na tym terytorium, zostanie utworzonych ponad 4 tys. wysokowydajnych miejsc pracy"¹²⁰. Białoruska, szwajcarska i chińska firma może wkrótce stać się jednym z nowych mieszkańców Wielkiego Kamienia. Mieszkaniec Białorusi powinien przyjeżdżać z nowymi technologiami i materiałami w dziedzinie opakowań. Szwajcarski projekt jest związany z oprogramowaniem, przechowywaniem i przetwarzaniem dużych ilości danych. Chińska firma zaprezentuje duży projekt w dziedzinie komponentów samochodowych. Ogólnie rzecz biorąc, "park planuje w tym roku [2019] zwiększyć liczbę mieszkańców do 60"¹²¹.

Kolejnym przełomowym projektem, który będzie omawiany na zbliżającym się Międzynarodowym Forum Współpracy Regionalnej i Rozwoju w ramach inicjatywy "Belt and Way", jest kompleks przemysłowo-logistyczny Brema-Orsha, w którym inwestorom przyznawane są również korzyści i preferencje. A gdzie już są pierwsze kroki w kierunku jej rozwoju. W szczególności, w maju 2019 roku, Bremino Group

¹¹⁹ Dapkunas, A. Białoruś zamierza wzmocnić swoją rolę w rozwoju transeuropejskich połączeń gospodarczych / A. Dapkunas // [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/belarus-namerena-usilit-svoju-rol-v-razviti-transjevrazijskoj-ekonomicheskoy-soprazhennosti-6823/>

¹²⁰ Liczba mieszkańców Great Stone może się podwoić w najbliższych latach [Zasoby elektroniczne]. - -- 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/chislo-rezidentov-velikogo-kamnja-v-blizhajshie-gody-mozhet-vyrasti-vdvoe-343201-2019/>

¹²¹ Lisatowicz, T. Forum współpracy regionalnej pomoże przyciągnąć nowych inwestorów do "Velikiy Kamen" - Yaroshenko // T. Lisatovich // [Zasób elektroniczny]. - -- 2019. - URL: <https://belta.by/economics/view/forum-po-regionalnomu-sotrudnichestvu-pomozhet-privlech-novyh-investorov-v-velikij-kamen-jaroshenko-347184-2019/>

LLC i chińska spółka Shaanxi Zhongqiao Silk Road Technology Development Co. Sp. z o.o. uzgodniła, że zgodnie z umową o kompleksowej współpracy strategicznej ustanowi międzynarodowe miasto materiałów budowlanych w specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha". Jednocześnie "inwestycja w pierwszym etapie, który przewidziany jest na trzy lata, wyniesie około 100 milionów dolarów"¹²². I, jak się wydaje, nie jest to jedyny projekt, który chińska firma jest gotowa zrealizować na Białorusi.

FOR AUTHOR USE ONLY

¹²² Międzynarodowe miasto materiałów budowlanych pojawi się w specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha". [Zasoby elektroniczne] - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mezhnunarodnyj-gorodok-strojmaterialov-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-346313-2019/>

FOR AUTHOR USE ONLY

Region Homelski: forum gospodarcze jako narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych w regionie

XVI Homelskie Forum Gospodarcze odbyło się w maju 2019 roku i zgromadziło uczestników z 28 krajów, w tym z Rosji, Ukrainy, Kazachstanu, Chin, Włoch, Uzbekistanu, Rumunii, Belgii, Kataru, Pakistanu i Indii. Doświadczenie pokazuje, że w ciągu ostatnich 15 lat, a pierwsze takie wydarzenie odbyło się w południowo-wschodnim regionie Białorusi w 2004 roku, forum gospodarcze stało się nowym formatem pracy z inwestorami zagranicznymi na poziomie regionalnym oraz skutecznym narzędziem rozwoju międzynarodowych stosunków międzyregionalnych, o czym świadczą liczby. W szczególności, na przestrzeni lat, portfel inwestycyjny Homelszczyzny "został uzupełniony o 97 podpisanych dokumentów o wartości prawie 2,5 mld USD. Ponad 50% dokumentów zostało już wdrożonych lub jest w trakcie realizacji. Stworzenie prawie 3000 miejsc pracy"¹²³ w takich miastach jak Homel, Żłobin, Mozyr, Reczica, Swietłogorsk, a także w takich okręgach jak Lelczycki, Żytkowicki, Wietkowski, Buda-Koszelowski.

I tym razem tylko w ramach części plenarnej XVI Homelskiego Forum Ekonomicznego podpisano dziewięć dokumentów o wartości 130 milionów dolarów. Należą do nich protokoły intencyjne, które przewidują przebudowę Homelstroy materialnej Pracowni, budowę zakładów przeróbki odpadów hutniczych i drzewnych, organizację produkcji dzianin, urządzeń i sprzętu hydraulicznego do nich, recykling materiałów polimerowych, budowę zakładu wydobywania i przetwarzania kaolinu oraz autoryzowanego centrum serwisowego. W szczególności estońska spółka Kaamos Group, która realizuje już jeden ze swoich projektów w obwodzie witebskim, ogłosiła zamiar zainwestowania do 30 milionów euro w utworzenie zakładu przetwórstwa drewna. "W FEZ "Homel-Raton" planowana jest budowa nowoczesnej produkcji ze 100 miejscami pracy zorientowanymi na eksport". Jego wydajność projektowa przekroczy 160 tys. metrów sześciennych tarcicy rocznie"¹²⁴. Ponadto na forum zaoferowano potencjalnym inwestorom ponad 150 projektów z zakresu przemysłu drzewnego, przetwórstwa surowców wtórnych, produkcji żywności, materiałów budowlanych, produkcji chemicznej, energetyki, rolnictwa, turystyki,

¹²³ Białoruś aktywnie realizuje inicjatywy mające na celu uproszczenie warunków dla inwestycji - Słowik [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-belarusi-aktivno-vnedrjajutsja-iniitsiativy-po-uproscheniju-uslovij-dlja-inwestirovanija-solovej-348564-2019/>

¹²⁴ Od przebudowy warsztatu do budowy zakładu: na forum w Homlu podpisano 9 dokumentów inwestycyjnych [Zasób elektroniczny]. - - 2019. - URL: <https://belta.by/regions/view/ot-rekonstruktsii-tseha-do-stroitelstva-zavodov-9-investdokumentov-podpisali-na-forume-v-gomele-348594-2019/>

handlu, usług oraz "120 obiektów nieruchomościowych, około 200 działek, a także szereg opracowań naukowych i JSC na sprzedaż"¹²⁵.

Innym obszarem współpracy międzynarodowej, który przyczynia się do rozwoju formatu forum gospodarczego, jest twinning i partnerstwo regionów na poziomie regionów, okręgów i miast. Należy zauważyć, że do połowy maja 2019 r. w regionie Homelskim zawarto już ponad 220 międzynarodowych traktatów i protokołów o współpracy. W różnych czasach Homelskie Forum Gospodarcze było miejscem narodzin nowych bliźniaczych powiązań: między okręgiem Żytkowickim a mołdawską Taraklią; między regionem Homelskim a autonomiczną jednostką terytorialną Gagauzji w Mołdawii. W ciągu ostatnich dwóch lat nawiązane zostały również partnerskie i handlowo-gospodarcze stosunki Homelszczyzny z regionami Rosji, Ukrainy, Mołdawii, Kazachstanu, Azerbejdżanu, Armenii, Serbii, Wietnamu, Gruzji, Włoch i Chin, które później zaczynają przynosić wymierne efekty gospodarcze. "Tak więc tempo wzrostu obrotów w handlu zagranicznym pomiędzy tym regionem a Armenią w 2018 roku wzrosło 2,5-krotnie. Z udziałem kapitału polskiego realizowanych jest na Homelszczyźnie 5 dużych projektów przemysłowych i rolniczych"¹²⁶. A na XVI Homelskim Forum Ekonomicznym dokumenty dotyczące nawiązania przyjaznych i braterskich stosunków podpisały Mozyr i Vulcanesti district Gagauzia, a także Homelskie i Fergana regiony Uzbekistanu.

Jeśli chodzi o memorandum o współpracy międzyregionalnej obwodów homelskiego i fergańskiego, zauważono wyraźny wzrost zainteresowania regionu białoruskiego partnerami w tym środkowoazjatyckim kraju. Wystarczy powiedzieć, że w 2018 roku bezpośrednio uzbeckie inwestycje w gospodarkę Homelszczyzny wzrosły 114 (!) razy. Ponadto "porozumienie w sprawie realizacji wspólnego projektu z regionem Khorezmu w zakresie produkcji maszyn do zbioru pasz" stało się "ważne dla sztandarowego okrętu budowy krajowego kombajnu - Gomselmash"¹²⁷. Współdziałanie z Obwodem Fergańskim, w którym mieszka ponad trzy i pół miliona osób, rozwinęło produkcję petrochemiczną i chemiczną oraz jest największym dostawcą owoców i warzyw, powinno poważnie rozszerzyć stosunki białorusko-uzbeckie na poziomie konkretnych terytoriów w przededniu I Forum Obwodów Białorusi i Uzbekistanu, które odbędzie się w sierpniu 2019 roku w Mińsku. Wszystkie te fakty świadczą o tym, że coroczne międzynarodowe forum gospodarcze w Homlu

¹²⁵ W centrum regionalnym [Zasoby elektroniczne] otwiera się Homelskie Forum Gospodarcze. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-ekonomicheskij-forum-otkryvaetsja-v-oblastnom-tsentre-348536-2019/>

¹²⁶ Słownik: Współpraca międzyregionalna powinna przynieść maksymalne korzyści lokalnej ludności [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/solovej-mezhregionalnoe-sotrudnichestvo-dolzno-prinosit-maksimalnuju-vygodu-dlja-mestnyh-zhitelej-348673-2019/>

¹²⁷ Memorandum o współpracy między regionami Homel i Fergana zostało podpisane na forum gospodarczym [Zasoby elektroniczne]. - - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/memorandum-o-sotrudnichestve-gomelskoj-i-ferganskoj-oblastej-podpisan-na-ekonomicheskom-forume-348655-2019/>

stało się dla południowo-wschodniego regionu Białorusi ważnym elementem polityki wzmacniania wzajemnie korzystnych kontaktów i przyjaznych stosunków z partnerami zagranicznymi, od którego rozpoczyna się realizacja wzajemnie korzystnych projektów na rzecz mieszkańców tych regionów.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brivibas gatve 197
LV-1039 Riga, Latvia
Telefax: +371 686 204 55

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY